

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT.

XV. évfolyam.

7-8. szám.

1906.

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET ÉRTESITŐJE.

*

SZERKESZTI:

MERZA GYULA.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*

TARTALOM: Vasvári-ünnep a havason (Három képpel). — M. Kovács Géza: Az E. K. E. választmányának XVI. évi jelentése. — Szádeczky Lajos dr.: Az E. K. E. kirándulása a Negojra (Három képpel). — Tanács József: A Székelykő ormán (Három képpel). Különfélék: József kir. herceg üdvözlete. — Az E. K. E. közgyűlése Szovátán. — Könyvesház: Méhész-babonák (T. Pálffy Aladár). — A „Club Alpino Italiano“ évkönyve. — Gyűjtés a Czárán emlékére (2-ik közl.). — Adakozás néhai Radnóti D. siremlékére (6-ik közl.).

— Az illusztrációk Monoky Gyula fényképfőlvételei után készültek. —

ELŐFIZETÉSI ÁRA 10 KOR.

AZ E. K. E. RENDES TAGJAI TAGDÍJUK FEJÉBEN INGYEN KAPJÁK.

MEGJELENIK IDŐKÖZÖNKÉNT.

KOLOZSVÁR,
AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET KIADÁSA.

1906.

ERDÉLYI MÚZEUM

419 * 1906. DECZ 31.

KÖNYVTÁRA

Sárga Gergely fehérenemű, vászon és férfi divat raktára Kolozsvárt,
Wesselényi Miklós-utca (Belhid-utca) 8.

Teljes menyasszonyi kelegyek kiállítása. Legujabb bel- és külföldi fehérenemű különlegességek és férfi divatcikkek nagy raktára. — Wein Károly és Társa késmárki vászon és asztalneműgyár főraktára. **D ú s v á l a s z t é k** valódi Richter-féle rumburgi vászon, chiffon, Regenhart- és Raymann-féle asztalneműek, szőnyegárúk, paplan, matrác-, függönyök és pokrócokból. Szabott árak! Pontos kiszolgálás!

Hazai gyártmányu árúkbán nagy választék.

Cs. és kir. udvari szállító.

Szerb kir. udvari szállító.

Neumann N.

férfi- és gyermekruhatelepe Kolozsvár, Mátyás király-tér 14. sz.,

az őszi és téli idényre

őszi és téli öltönyöket, átmeneti kabátokat (Doubl Ulster) Havelok-ujjakkal és ujjak nélkül, rövid gazd. kabátok szövet vagy zörmebéléssel, **városi és utazó bundák** a legujabb kivitelben.

Nagy választék fin-, leányruhák- és felsőkabátokból.

Minták és képes árjegyzékek ingyen és bérmentve.

Levélben való megrendeléseknél elegendő mértéknek egy régi öltöny beküldése. — Gyermekruhák rendelésénél elegendő, ha a gyermek korát, a kívánt színt és árt velem közlik.

**Frakk-öltönyök, Szalon-öltönyök, Smoking-öltönyök,
Ferenc József-öltönyök készen és mérték után.**

**A révi
ZICHY-
barlang**

leírása külön füzetben is megjelent. Ára 20 fillér. A ki-
rándulóknak részletes fölvilágosítással szolgál az E. K. E.
közp. Irodája (Kolozsvár, Mátyás-ház) és a révi osztály
ügyv. elnöksége (Hollóssy Gyula, körjegyző — Rév.)

Kérjünk E. K. E. gyűjtőt!

5°/_o az E. K. E. javára.

E. K. E.-gyűjtő

megrendelhető az *Unió* magyar általános gyűjtőgyár részvény-társulatnál, Budafok.

BURGER FRIGYES

gyógyáru-, vegyszer- és illatszer-üzlete
Kolozsvár, Mátyás kir.-tér (Szathmáry-féle ház).

A Karolina orsz. kórház, Vörös-Kereszt kórház, M. kir. államvasutak, M. kir. tud. egyetemi intézetek, több betegsegélyző pénztár és vidéki kórház gyógyanyag- és kötszer szállítója.

Dús raktárt tartok mindennemű e szakmába való anyagokból.

Mindennemű bel- és külföldi
gyógyáru különlegesség.

Angol, francia illatszer- és
pipere-cikkek.

Gumi-különlegességek (prae-
servativ) férfiaknak és
hölgyeknek.

Háztartási cikkek, padló-
fénymazak. — Ásványos
gyógyvizek.

Gazdasszonyok figyelmébe!

Előírásom szerint gyorsan,
olcsón és tisztán lehet min-
denféle likőrt és rumot
házilag előállítani.

Árjegyzékkel szívesen szolgálok.

Turistáknak való zsebgyógy-
tár 2 koronától 5 koronáig.

Kola készítmények, erő-
sítő szernek, fáradalmas
utazásoknál.

Ámor arc-crème a legjobb bőrápoló!

Zsirtalan! 1 tégely ára 1 korona.

Részletes árjegyzékkel szívesen szolgál **BURGER FRIGYES.**

Arcképes igazoló!

Ezzel az E. K. E. tagjai utazási és vásárlási előnyöket, szórakoztató, hirlap- és fürdőkedvezményeket élveznek. Ára 1 korona. Közhasznú turista-zsebnaptárral van egybekötve.

Czink József

Első erdélyrészi műruhafestő és (Chemische) tisztító intézete

Kolozsvárt, Wesselényi Miklós-utca 25. sz.

Műhely: Dézma-utca 5., saját házában

Festésre és tisztításra elvállal megfoltosodott és szinehagyott női, férfi és gyermekruhákat teljesen fejtetlen állapotban, függönyöket, butorszöveteket, agytakarókat, szöveteket, kendőket, stb. a leg-tökéletesebben és olcsó árak mellett eszközöl. **Előforduló gyász eseteknél a ruhák 24 óra alatt festetnek feketére.**

Irodalom.

A M. K. E. közgyűlési jegyző-könyvéből. A Magy. orsz. Kárpát-Egy-let aug. 5-én Tátrafüreden tartván XXXIII. közgyűlését, alapi Salamon Géza, szepesvármegyei főispánt egyhangulag elnökévé választotta. A jegyzőkönyv így szól:

Elnök elfoglalva az elnöki széket kijelenti, hogy teljes erejét kívánja az országos jellegű egyesület hazafias céljai előmozdításának és nemes feladatai megvalósításának szentelni. Tudja, hogy a Tátra fejlődésének története, az itteni fürdő- és nyaralótelepek felvirágzása, az idegen- és turistaforgalom élénkülése szorosan összefügg, a Magyarországi Kárpát-egyesületnek immár három évtizeden túl terjedő működésével; de tudja azt is, hogy sok még itt a teendő, nagy munkát kell még végeznünk, hogy hazánk gyöngye, a természeti szépségek minden nemével megáldott Tátránk a fejlődésnek arra a fokára emelkedjék, a melyen a külföld hasonló helyei állanak. Az előttünk álló munka nagy költségekkel jár, a melyeket az egyesület saját anyagi erejéből nem képes előteremteni, azért azon kell lennünk, hogy a kormány anyagi támogatását nagyobb mértékben megnyerjük, mint ez eddig történt.

Kivánatosnak és szükségesnek tartja, hogy a Tátrára nézve külön kisa-

játítási törvény alkottassék, a mely bizonyos határokon belül a kisajátítást lehetővé tegye és a melynek arra is kel-lene kiterjednie, hogy a turistaság szaba-dabban kifejlődhessék, egyesületünk is az utak és menedékházak építésénél szaba-dabban mozoghasson.

A **Divat Ujság** minden hónapban két-szer jelenik meg. Előfizetési ára nagyon olcsó: negyedévre postán való szétkül-déssel, hét-korona husz fillér. Elő-fizetni legcélszerűbben a kiadóhivatalba intézett postautalványon lehet. A Divat Ujság kiadóhivatala Budapesten, VIII., Rökk Szilárd-utca 4. számú házában van.

Pesti Hírlap. 10.000. Október 2-ikán jelent meg a Pesti Hírlap-nak alapítása óta a tizezredik száma. Ez a szám 28 esztendő-t jelent, egy lap életében jelentős időhatárt, újabb olvasó-nemzedéket. És a Pesti Hírlap régibb és újabb nemzedéknél egyaránt népszerű maradt és ina hazánk legerterjedtebb, legolvasot-tabb, legkedveltebb napilapja. A második tizezer szám első időszakára szóló Nap-tárt minden október 1-vel belépő új előfizető is megkap ingyen, karácsonyi ajándéku. A Pesti Hírlap ára egy óra 2 korona 40 fillér, negyedévre 7 korona s a Divat-Szalonnal együtt 9 kor.

Alapítottott 1865.

Eisenberger Ábrahám

Alapítottott 1865.

uri szabó és ruha nagy raktáros.

Ajánlja dúsan felszerelt **szövetraktárát** u. m. hazai, angol, skót szövet-külön-geességeket a legdivatosabb kivitelben, legújabb szabással és a leggondosabb elkészítéssel. Továbbá ajánlja dúsan felszerelt raktárát, melyben állandóan a legdivatosabb öltönyök, felöltők, ulszterek, lovagló és sport-ruhák rendelkezhetők. Továbbá vannak raktáromon városi és utazó bundák, valamint dán bőrkabátok a legdrágább kivitelig.

Szolid kiszolgálásról cégem régi fennállása biztosítja a mélyen tisztelt vevőközönséget. Vidéki megrendelések a legnagyobb gonddal lesznek elintézve azon nap. A miért is legnagyobb bizalommal fordulhatnak cégemhez, hol a legelőnyösebb kiszolgálásról fognak meggyőződni.

Magamat becses pártfogásukba ajánlva, maradtam

Eisenberger Ábrahám, uri szabó.

Kolozsvár, Wesselényi Miklós-utca, Kornis-utca sarok.

Nyomatott Gombos Ferencnél Kolozsvárt, Deák Ferenc-utca 12. szám alatt.

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT.

Kiadja: az Erdélyi Kárpát-Egyesület.

Ünnep a Vasvári-havason.

turistaság gyakorlásánál hazafias érzelmeket ébresztenek azok a történelmi nevezetességű helyek, a melyekhez egy-egy kegyeltes dicső emlék fűződik.

Ilyen kegyhely a Vasvári sírja.

A gyalui havasok vadregényes hegyvidékének emberi szemtől elrejtett zugában, 1000 méter magasságban sötétzöld fenyvestől övezve egy kis hegyi legelő terül el. Ennek neve „Fontanella“, melyet találókban „Vérmező“-nek lehetne hívni. E kis tisztáson 1849. július 13-án szabadságharcunknak egyik gyászos kimenetelű jelenete játszódott le. Ugyanis a havasi oláhság itt ejtette tőrbe és mészárolta le hosszantartó elkeseredett harc után a Rákóczy nevet viselő kicsiny szabadcsapatot és annak vezérét, a márciusi nagy napok lánglelkű szónokát, Vasvári Pált. A lemészárolt hősöket közös sírban hantolták el.

Ott fenn a felhők csókolta havas tetején pár szerény, durva kődarab van egymásra halmozva. Az idegennek szemébe sem ötlük, úgy fest, mint egy közönséges körakás. Pedig e körakás alatt titáni szabadságharcunk néhány névtelen s egy kiválóan jeles bajnoka, Vasvári Pál földi részei vannak egybegyűjtve, amennyire ezt az utókornak megállapítani lehetett. Akkor nem igen volt idő s alkalom arra, hogy egy hősi halált szenvedett bátor, mindössze pár főből álló mártír csapat porladozó csontjainak helyét megjelöljék.

Valóban elszorul a lélek, kínos, fájó érzés járja át a hazafiui szívet, hogy e jeltelen körakást, a multak dicsőségével egybefoglalva látja. Felbőszült oláh csordák ellenében pár főnyi magyarság vívott harcot és szenvedett hősi halált a fontineli síkságon, hol az egyenlőtlen, ádáz küzdelem a tulnyomó erővel szemben végre is a nemzeti hősök kegyetlen lemészárlásával végződött. Ezek között fejszecsapás oltotta ki életét a csapat vezérének, Vasvári Pálnak. Fejszecsapás, mely olyan élénken jellemezte a félrevezetett havasi nép haremodorának kegyetlenségét.

S a nagy idők nagy emberének, március idusa egyik elszánt vezető alakjának, Vasvári Pálnak földi maradványait egytől-egyig lemészárolt bajtársaival együtt közös sorsban részesíték. Összehozták a maradványokat s együtt jeltelenül beásták a hősi küzdelem vértől ázott földjébe. Az 1849. július 13-iki mártírok nyugvó helyét tehát csak valószínű következtetések után sikerült megtudni. S a hálás utókor kegyelele adóját leróhatni vélte a hősök iránt egy egyszerű körakásban.

AZ ÜNNEPLŐ KÖZÖNSÉG VASVÁRI PÁL ELESTE HELYÉN.

E kegyelet-hiánynak talán pótlását volt hivatva szolgálni az a felemelő ünnep, a melyet f. évi július 15-én az Eke rendezett a hős vértanúk sírjánál.

Mintegy másfél évtizeddel ezelőtt határozta meg a hálás utókor a hősök nyugvóhelyét és kegyeletes kezek köveket hordottak össze, hogy aki keresi, feltalálhassa. Sem sírkő, sem más érthető jel nem figyelmeztetheti az idegent, mert felállítás után a mőcök utódai azonnal megsemmisítik. A honfiai szivekben kell az emléket felállítani, ott kell megőrizni a mártírok emlékét. Az idei évforduló alkalmából az Erdélyi Kárpát-Egyesület és a gyalui 48-as függetlenségi kör Vasvári-émlékünnepet rendezett, hogy a hősök emléke ne töröldjék ki az utódok emlékezetéből. Magasztos és lélekemelő volt ez az ünnep. Az E. K. E. negyven tagjával vonult ki, hozzá csatlakozott a gyalui függetlenségi kör, a Jósika-telepi

fűrészgyár (Béles) hivatalnoki kara, munkásai és a környék magyarsága. mind kivonult a sírhoz, hogy adózzék a *nagy idők* emlékének. Az ünnepség bevezetéseként a 300 főre felszaporodott társaság elénekelte a Himmuszt, azután Dézsy Gyula gyalui ref. esperes magasztos imát mondott, a melyet Bácsy Gyula válaszüti ref. lelkész nagyszabásu emlékbeszéde követett. Végezetül Markon Gizella szavalta el érzéssel és tele tüzzel a Szózatot, melynek utolsó versszakát a közönség levett kalappal énekelte. Képeink egyike a

VASVÁRI SÍRJÁNAK MEGKOSZORUZÁSA.

sírt és a melléje felállított fenyősátrat ábrázolja, amint a nagyközönség megérkezése előtt a bélesi honleányok és honfiak virágokkal feldisznítik. Másik képünk a zászlókkal felvonult társaságot tünteti fel, amikor az ünnepség megtartásához a fenyves erdő alján a sír körül elhelyezkedik. Harmadik képünk a kirándulók csoportját ábrázolja.

* * *

Az E. K. E. 1892. jul. 16—17-én rendezte első Vasvári kirándulását, melyen már akkor is edzett hegymászó tagtársaink tizedmagukkal vettek részt Kolozsvárról.

A kirándulás akkori krónikása irta folyóiratunk első évfolyamába, hogy a *Források* (Fontanele) nevű magasfekvésű „hálás” turista pontról keletre a Magura fensíkja, balra tőle a mariseli

magaslatok tűnnek fel, észak-nyugati irányban a bihari hegyekre esik tekintetünk, középen legmagasabb hegyével, a lapos Vlegyászával és alattunk végre oldalt, lejtős szekérut kanyarog le Béles felé, a Hideg-Szamos e másik patakának a völgyébe.

KIRÁNDULÓK CSOPORTJA.

Ma sem változott e festői panoráma. Sok kiránduló megfordul Vasvári sírjánál, de lelkesebb és meghatóbb ünnepet egyik sem ült, mint az a társaság, a melyik az E. K. E. zászlója alatt, utba ejtve a regényes fekvésű hidegszamos-reketői vidéket, a jelen évforduló emlékének a Vasvári-havason ünnepet szentelt.

Az E. K. E. választmányának XVI. évi jelentése.

Az aug. 19-én Szovátán tartott közgyűlésen előterjesztette:

M. Kovács Géza.

Qost a mikor 1 évi nyilvános munkálkodás után újból itt vagyunk a még nagyobb nyilvánosság, a tisztelt közgyűlés előtt, számot adni munkásságunk eredményeiről, félbenmaradt tervezéseinkről és így a jövő reményeiről, ki kell jelentenünk, hogy a múlt évi augusztus hó 27 iki közgyűlés által reánk rakott tehernek viselése *édes*, de nagyon *nehéz* vala. Édes és gyönyörűsége volt, mert a történelmi multjában olyan vonzó és lelkesítő, természeti

szépségeiben pedig olyan mérhetetlenül gazdag hazai földet kutatni, ismertetni, s ezáltal nemzetünknek műveltségét fejleszteni, a tudománynak a társadalom minden rétegében való terjesztésén munkálkodni, a közgazdasági életviszonyok javulásának hathatós emeltyüje lehetni, csak édes és gyönyörűsége lehet.

Egyesületünk vezetésében mindig az a tudat domborodott ki, hogy az államok műveltségének, közgazdasági fejlettségének legkitűnőbb fokmérője a turistaság, mert az, a tudomány elterjedésével, a közvagyonosodással nemcsak egyenlő arányban halad, hanem különösen hazánkban, bátran kimondhatjuk, azoknak szolgálatában áll.

Hiszen a turista egyesületek a mikor a nagyvilágtól eldugott tájakat ismertetnek, hozzáférhetővé tesznek, akkor előmozdítói a közművelődésnek, a tudomány elterjedésének, népszerűsítésének. A hazai turista, a mikor történelmi emlékeinknél jár, nemcsak maga tanul, hanem a multakra való emlékezésnél erősödik a honszeretben és másokat is arra tanít. A mikor a turistát nemes szorakozási vágya a hegyek egészséget adó világában hajtja üdülni, akkor nemcsak a szent természet nyitott könyve áll előtte, hanem akkor olyan honfitársainkkal is találkozunk, a kik előtt az államot alkotó Magyar nemzet csak meszeszerű fogalom. És a mikor az egymásra utaltságból kifolyólag megszerzi azoknak becsülését, akkor egy újabb honfoglalás küzdelmében veszen részt és ápolja a testvériséget, a szeretetet, a mely egyedül való feltétele egy több népfajból álló állam boldogulásának.

Tisztelt Közgyűlés! A reánk rakott tehernek viselése igen nehéz és terhes vala, mert az a fojtó politikai köd mely, iszonyatos borzalmasságával megülte földünket, fagyasztó hidegséggel töltötte meg a sziveket és még fokozta a turistaság iránt való ama közönyt a melynek utját egyesületünk már 15 éve törli.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Taglétszám.

Egy egyesület céljait csak akkor érheti el, ha olyan taglétszámmal rendelkezik, amely egyenlő arányban áll a feladatok nagyságával. Ezt egyesületünkről egyáltalán nem mondhatjuk el. Taglétszámunkban 10 év óta szaporulatról alig szólhatunk. Mindig meg voltunk elégedve, ha az elhalálozás és az egyéb okokból kilépetteknek helyét pótolni tudtuk. Évenkénti tagszaporulatunk alig 1 és $\frac{1}{2}$ ‰. Mi ez a norvég turista egyesületnek fejlődéséhez ahol 9 év alatt 8000-ról a taglétszám 40.000-re szökött fel? Ott néhány esztendő alatt teremtettek is bámulatos idegen forgalmat és turistaságot. Az is igaz, hogy ott, és más államokban a kormány és az üzleti világ nem zárkozik el a turistasági törekvések elől, hanem azokat erősen támogatja. Ki kell jelentenünk, hogy eddigi kormányaink a turistasággal keveset törődtek, sőt sok esetben a kereskedelmi miniszterium annak utjába is állott. Ne csodálkozzék tehát senki a lassu haladáson, mert a mik történtek, azok egy lelkes és kitartó, tisztán társadalmi egyesülés, hazafias áldozatkészségének és okszerű munkájának eredményei.

A kérelhetetlen halálnak a mult egyesületi év alatt is tagjaink között dús aratása volt. Halálozás miatt elveszítettünk 29 tagot, közöttük György Aladárt, a neves író és tanárt, Özv. Cserey Jánosnét a lelkes honleányt, aki nemcsak a sepsi szent-györgyi székelly muzeumnak, hanem a mi muzeumunknak is első alapítója volt. Elvesztettük Czárán Gyulát a neves kutatót, az uttörő bajnokot, tiszteleti tagunkat, aki után akkora ür támadt, hogy azt ecsetelni a mérhetetlen fájdalomtól képtelenek vagyunk.

Nagyjaink elhunytá alkalmával egyesületünk mindig igyekezett leróni a kegyelet adóját, sőt arra vonatkozólag is mozgalmat indított, hogy Czárán Gyulának közadakozásból méltó emlék állíttassék a révi szorosban, ott hol

a nagy férfiú számos turistasági feltárásai között a legszebbet és legmaradandóbbat alkotta meg. Kérjük eme intézkedésünkhöz a T. közgyűlés jóváhagyását.

Itt említjük meg, hogy néhai főtitkárunknak siremlékére a gyűjtés a befejezéshez közeledik és ez év őszén a siremléket fel fogjuk állítani.

Taglétszámunk a következő: van 14 tiszteleti, 204 alapító, 2307 rendes, 250 pártoló tagunk. Csereviszonyban állunk 33 belföldi, 25 külföldi egyesülettel, 30 hirlappal, 54 folyóirattal. Ujjonnan belépett a múlt év folyamán 160 tag; tehát a kilépetteket és elhaltakat leszámítva a szaporulat 65 tag. A taggyűjtésnél kiváló buzgalmat fejtettek ki *Miklóssy* József, *Dr. Patthy* László, *Kemény* Jakab, *Pálffy* Aladár, *Gombos* Albin dr. Indítványozzuk, hogy nevezetteknek szavazzon a T. közgyűlés köszönetet.

Idegen forgalom.

Örömmel jelentjük, hogy Erdély felé az idegen forgalom szemlátomást gyarapodik. Egyes helyeken már előfordult, hogy képtelenek voltak az utasokat elhelyezni. Kora tavasszal mindig, mint lavina indul meg a kérdézősködés irodánkhoz, kirándulási programmok, nyaralók és üdülőhelyek iránt. De hát nem is lehet az másképpen, mert szépen illusztrált „Erdély” című folyóiratunk az ország minden részébe jár és értékes közleményei felkeltik az érdeklődést fürdőink és tájszépségeink iránt. 15 év alatt kiadványainknak száma 69-re emelkedett fel. Azok közül 2 kötet német, 1 kötet angol, 1 kötet román nyelven jelent meg.

Az „Erdély” folyóiraton kívül a múlt évben jelent meg az angolnyelvű „Erdélyi uti kalauz” és turista naptárunknak 2. évfolyama. Előkészítés alatt van az „Erdélyi uti kalauz” nak 3-ik kiadása. Azt tapasztaljuk, hogy az olvasó, sokszor ingyen szétosztott füzetek leghathatósabb előmozdítója az idegen forgalomnak, azért a mennyire az egyesület pénzügyei megengedik, ilyeneknek nagyobb számban való kiadására fogunk törekedni.

A múlt év folyamán némi csökkenés állott be az egyesületünk által vezetett iskolai kirándulásokban. Ennek oka részben az, hogy a tavasz és nyár igen esős volt és az anyaállambeli iskolák nem mertek utra kelni, másrészt pedig az, hogy kalauz könyveink kiadványaink nyomán már képesek programokat összeállítani és önállóan végrehajtani. Hogy az iskolákat kirándulásaikban támogassuk, „Erdély” folyóiratunknak előző évfolyamait 6 korona helyett 2 korona kedvezményes árárt bocsájtottuk rendelkezésükre.

Jelentékenyen megszorodott a turistáskodó vándor-diákok száma. Ezeket, ha igazolványuk volt, támogatásban részesítettük és muzeumunkban részökre mindig szabadjegyet adtunk. A diák-szállásoknak ügyét rendezni immár elodázhatatlan kötelesség. Ez irányban tanulmányokat folytattunk s ha a nagyközönség és a közigazgatási hatóságok nem zárkoznak el javaslataink elől, akkor megkezdjük azoknak szervezését. Irányításunkkal és egyesületünk vezetése alatt a következő intézetek és egyesületek tettek kirándulásokat és muzeumunkban csoportos látogatást:

1. Nagyváradí főrealiskola	68 taggal.
2. Aradi turista egyesület (Rév)	11 „
3. Bpesti III ker. főgymn. (Erdélyi körút)	27 „
4. Lugosi főgymn. (Erdélyi körút)	39 „
5. Békés-csabai főgymn. (Erdélyi körút)	39 „
6. Kőbányai kaszinó (Rév)	40 „
7. Bánffy-Hunyadi polgárság (Rév)	45 „
8. Diószegi polgárság (Rév)	40 „

9. Kolozsvári tovább képző női tanfolyam (muzeum)	36 taggal.
10. Kolozsvári tovább képző férfi tanfolyam (muzeum)	39 „
11. Kolozsvári elemi iskola (muzeum)	51 „
12. Szamosujvári áll. főgymn. (muzeum)	24 „
13. Budapesti tanárképző (körut)	20 „
Összesen: 479 taggal	

Kirándulási programokért külföldről 35 izben, belföldről 270 esetben fordultak egyesületünkhöz.

Muzeumi ügyek.

A Kolozsváron megforduló idegenség a múlt évben is sűrűn kereste fel a Mátyás király születési házában berendezett történelmi, fürdőügyi, háziipari és néprajzi osztályokból álló muzeumunkat.

A múlt egyesületi év alatt muzeumunkat 1116 díjas és 5815 szabadjegyes látogatta meg. A látogatók, közöttük több külföldi szakferfiu mindig a legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak muzeumunkról. Több napig időzött muzeumunkban Herman Ottó neves tudósunk, aki egy megjelenendő munkájához keresett és talált megbecsülhetetlen adatokat. Ő is, valamint Molnár Viktor kultuszminiszteri államtitkár, a legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak a muzeumban tapasztalt rend és tisztaságról és annak kezeléséről.

A múlt egyesületi év alatt is Herrmann Antal dr. igazgató, egyet. magán tanár úr végezte a muzeum igazgatásának ügyeit. Nevezett igazgató urunk a múlt egyesületi év alatt is többször elhozta növendékeit muzeumunkban és ott tartotta meg előadásait a tárgyi néprajzról. A múlt évben a muzeumi tárgyak szaporulata 71 darab. Nem sok néprajzi tárgyat gyűjthettünk, azonban készen áll tervezete egy székelyföldi nagyobb arányú néprajzi gyűjtésnek is, a melyet rövid időn belül a muzeumok főfelügyelőségének támogatásával végre fogunk hajtani akképen, hogy az egyesület turistasági célra fordítandó bevételei érintetlen maradnak.

Igen gazdag aratásunk volt a tájrajzi dolgokban. Felgyűjtöttük és szakadatlanul gyűjtjük az erdélyi képeslapokat. A begyűlt anyagból egy igen szépen sikerült kiállítást rendeztünk, a melynek fontosságát, hasznát csak az tudja igazán mérlegelni, aki azt megtekintette.

Fájdalom a képeslapok kiállításán a székelyföldi dolgok el-enyésző csekély arányban vannak bemutatva, jöllehet felhívásunkkal, kérő leveleinkkel több izben fordultunk székely véreinkhez. A képeslap kiállításnak ipari különlegességét alkotja ifj. Bodor Lászlónak élő virágból készült levelezőlap gyűjteményei, melyek közül a valódi gyopárból készületeket E. K. E. jelzéssel engedünk forgalomba hozni, mert a jövedelemből % ot engedélyezett egyesületünk céljaira. Vajha a hazai ipari különlegességnek piacot lehetne teremteni. Az e címen befolyó jövedelmet a Nagykőhavason építendő menedékház céljaira szántuk. Előkészítés alatt van a szent-Ferencrendi kolostorok egyházi kímzéseinek kiállítása. A kiállítást ez év őszén óhajtjuk megnyitni. Itt említjük meg, hogy az egyesületi muzeumi könyvtár a múlt év folyamán 236 darabbal gyarapodott. A gyarapodás részint vásárlás, csere, részint pedig ajándékozásból eredt. Nagy mennyiséget kaptunk néhai neves turistánk Czárán Gyula hagyatékából. Ugyanis Czárán Gyulának családja 141 darab könyvet ajándékozott az egyesületnek. Indítványozzuk, mondjon köszönetet a T. közgyűlés a Czárán-család fejének Csiki Viktor dr. udvari tanácsos Ömáltóságának.

Fürdőügy.

A múlt egyesületi év alatt is kiváló gondoskodásunk tárgya volt hazai fürdőknek ügye. 2 szobában állandó b.ünelogiai kiállításunk van és

aki múzeumunkban megfordul, abból meggyőződhetik a Székelyföldnek enemü gazdagságáról. Bárki fordult hozzánk a fürdőkre vonatkozó kérdésekkel, mindig igyekeztünk a fürdőkre vonatkozólag kimerítő tájékoztatást nyújtani. A nyári időszak alatt „ERDÉLY“ című folyóiratunkban rendszerint 2—3 hangulatos közleményben ismertetjük az erdélyi fürdőket. Így a f. évben megjelent 5.—6. számban ismertettük Szovátát és Tusnádot, s egy általános érdekű cikkben a tulipánra való hivatkozással a hazai fürdők támogatására hívtuk fel a Nagyközönséget.

Bármennyire óhajtottuk, a bukaresti kiállításon egyesületünk nem vehetett részt. De, hogy valamiképpen szolgálhassuk a székelység ügyét, oláh nyelvű fürdőkönyvünkből több példányt bocsájtottunk a székelyföldi kirendeltség rendelkezésére és felkértük a kirendeltséget, hogy az említett fürdőkönyvet az érdeklődők között ingyen ossza szét.

Háziipar, közgazdaság.

Háziipari és közgazdasági ügyekben működésünk a múlt év folyamán is csak tájékoztatásra szorítkozott. Ilynemű akciókra egyesületünk alappal nem rendelkezik, ezért nagyobb arányú működést kifejteni nem akartunk, jól lehet az anyaállamból több ízben kértek fel háziipari kiállítások rendezésére, de mindig elutasító választ kellett adnunk annyival is inkább, mert féltünk a turistasági ügyek háttérbe szorulásától.

Egyesületi élet.

Egy év leforgása alatt posta-portó kiadásunk 1453 kor. 22 fillér volt. Ez bizonyítja, hogy egyesületünk irodájának milyen kiterjedt levelezést kell folytatnia. A múlt év folyamán tartottunk 5 tisztikari tanácsulást, 4 választmányi ülést, 6 értekezletet. 10 esetben tanulmány kirándulást, a melyből 3 a Székelyföldre esik. A tanulmány kirándulásoknak mindig az volt a célja, hogy az egyesületnek működési programja jól előre a helyszínen szerzett tapasztalatokhoz mérten gyakorlatilag állapíttassék meg.

A tél folyamán Kolozsvárt vetített képekkel 6 előadást rendeztünk. Célunk az volt, hogy a tagokat télen is foglalkoztassuk s mintegy előkészítsük a nyári kirándulásokra, egyszóval, buzdítsuk a turistaság iránt való fokozottabb érdeklődésre.

Az említett előadások rendkívül látogatottak voltak. Szándékunkban van az ilyenemű előadásoknak tartását a vidéki városokra is kiterjeszteni.

Kirándulások.

A múlt év sikerén felbuzdulva, nem volt az a hét, a melyen kirándulást ne rendeztünk volna. Ezt tettük azért, hogy természeti szépségeinket tagjainkkal megismertethessük és hogy az egyesületi szellemet ápolhassuk. Hiszen a magyar társadalom mindenütt szét van tagolva és nézetünk szerint, az összeforrás csak a fenséges természet édesanyjai ölen lehetséges.

A múlt év folyamán központi irodánk a következő kirándulásokat rendezte:

1. Marosujvár	1 napos,	12 résztvevővel.
2. Árpádszász	1	10
3. Kányafő	1/2	35
4. Bükkerdő	1	18
5. Angyalkút	1/2	28
6. Sebes és Dregánvölgy ..	1	22

7. Révi cseppkőbarlang	1	napos, 408 résztvevővel.
8. Bácsorok	1/2	„ 32 „
9. Árpádcsőcs	1	„ 86 „
10. Hidegszamos	1	„ 310 „
11. Torockó	1	„ 14 „
12. Negoj	2	„ 17 „

Összesen 12 kirándulás 992 résztvevővel.

A kirándulásokkal egyesületünknek sikerült már oly gárdát nevelnie, a mely gárda a legmagasabb hegyek megmászásától és a legnehezebb utak megtételétől sem riad vissza. Ezt bizonyítja a 17 résztvevővel a Negojra tett utolsó kirándulás is, a mikor a tagjaink élükön Szádeczky Lajos dr. alelnökkel, a főtitkárral, a titkárral és egy központi jegyzővel, sűrű ködben Erdélynek legmagasabb hegycsúcsát 3 óra alatt képesek voltak megmászni.

A legnagyobb örömmel látjuk, hogy az öröktermészet mérhetetlen szépsége egyre nagyobb hévvel ragadja magával a lelkeket. És mi mind jobban erősödünk abban a hitben, hogy turistaságunk, ha lassan is, de olyan tehibélyes fáva fog növekedni, amely majd bőven fogja teremni a közgazdasági haszon gyümölcseit.

Fájdalom, a többi osztályaink nem igen adtak életjelt magukról, azért egyik-másiknak ujjászervezése a jövő év elodázhatatlan feladata kell, hogy legyen

Turistasági munkálatok.

Brassói osztályunk turistasági munkálatokat a mult év folyamán a Nagykőhavason a Hasadt-kőnél, a Dong-havason, a Döblenvölgyben és a Czukáson végezett Most ezen osztályunk, nehogy ereje szétforgácsoltassék, kizárólag a Nagykőhavásra vetette magát E gyönyörű hegységet jellemzi a könnyű megközelíthetőség. Igazán turistasági eldorádóul van teremtve. Osztályunk e hegységet fel akarja úgy dolgozni és tájni, ahogyan külföldön szokásos. Menedékházat is akar ottan építeni, mivel a leégett kiskirálykői menedékház után tűzbiztosításból megtérülten némi alappal is rendelkezik.

Kérjük a T. közgyűlést, hogy e célra folyó évben 500 koronát és a jövő évben szintén 500 koronát szavazzon meg.

Kiváló eredményeket értünk el révi osztályunknak területén. Rév sziklaszoros, mint Erdélynek kapuja nagyszerű természeti szépségekben bővelkedik. Egy hatalmas turista központtá fog az kifejlődni tisztán önerején, a tagok kitaró munkájának alapján. 3 évvel ezelőtt csak a robogó vonatról szemlélte az utas a csodás alakulású sziklaszálakat, ma már turista útjaink vezetnek azokon végig. A vonatok a gyönyörű vizesés előtt feltételeesen megállanak és hosszas küzdelem és nagy utánjárás után 19000 korona költségvetéssel egy vasuti megállóhely készül a turisták számára. Ma már a vasuti megállóhelytől 5 perc alatt a cseppkőbarlanghoz juthatni, mert elkészült a Körösön átvezető gyaloghíd is Zichy Ödön gróf tiszteleti tag urunk áldozatkészségéből. Az alakulásainál és szépségénél fogva Európában páratlanul álló cseppkőbarlang látogatóinak száma folytonosan szaporodik. A mult év folyamán 5000-nél több látogatója volt Az osztály 2738 kor. 78 fill. fordított kezelési költségekre és feltárási munkálatokra Az eddig feltárt barlangrészen kívül benn a föld mélyében a kutatások most is szakadatlanul folynak. 500 méter hosszban már újra előrehatoltunk és munkálatokat végeztünk ugyannyira, hogy az ősz folyamán ez újabb részt is képesek leszünk átadni a forgalomnak. A barlangnak végét még nem találtuk meg. Hosszas és életveszélyes munkát kell még végeznünk, hogy fölfedjük azokat a titkokat, a melyeket a föld gyomra számunkra tartogat

A révi osztály területén alkotásaink oly gyorsan fejlődtek, hogy páratlanul áll hazai turistaságunk történetében.

Nem lehetünk hálátlanok azok iránt, akik e munkálatoknál segítségünkre valának, velünk együtt dolgoztak és úgy szellemi, valamint anyagi áldozattal az ügyet diadalra juttatták. Indítványozzuk azért, hogy a T. közgyűlés szavazzon köszönetet Zichy Ödön grófnak, révi osztályunk elnökének, továbbá Hollósy Gyula alelnöknek és Handl Károly barlang-gondnoknak, a tulajdonképeni felfedezőnek, aki mindig élete kockáztatásával folytatta és folytatja a kutatásokat. Továbbá Monoky Gyula mérnök tagtársunknak, aki napokig tartó fásasztó munkával a barlangot felmérté és térképezte. E térképet sokszorosítani fogjuk és felhasználjuk a barlang reklamozási céljaira. Egyesületi szervezetünket kibővíteni, kiterjeszteni a múlt évben nem igen sikerült. Egyedül Nagyszében városában szerveztük újra ügyvivőségünket abból a célból, hogy ezen az erős nemzetiségi központon legyen a magyar turistaságnak előőrse.

A múlt évi közgyűlésen számoltunk be azokról az alkotásokról, a melyeket Kolozsvár környékén a Kányafőn, a Bükkerdőn és az Árpád-csúcson végeztünk. Örömmel jelentjük, hogy e pontokat a turisták igen nagy számmal látogatják. A forgalom követelményeinek eleget teendő, kibővítettük a Bükkerdői turista vendéglőt egy nagy szobával és tágas tornáccal. A kányafői vendéglőt és menedékházat pedig egy szobával.

Megkezdettük Torda város környékének szakszerű turistasági feldolgozását is. E munkálatok már annyira előhaladtak, hogy jelzőtáblák felállításával rövid idő alatt be lesz fejezve. Készen állnak az úgynevezett Gyalui havasok feldolgozásának tervei is. Ezeket a legnagyobb sürgősséggel kell végrehajtánunk nemcsak azért, mert a vidék szorosan összekapcsolódik Torda-Aranyos vármegyével, korábbi munkálataink színhelyével, hanem azért is, mert a kolozsvári villamos művek elkészülte nagy forgalmat és kulturát vitt a hegyek közé.

Készen állanak Szóváta-környéke, a Görgényi havasok és annak legmagasabb pontja, a Mezőhavas turistasági munkatervei is és reméljük, hogy ez irányú munkálkodásunkat a fürdőigazgatóság áldozatkészségével még a f. év őszén megkezdhetjük. Vajha e munkából részt kérne magának Maros Torda vármegye hazafias közönsége is.

Nem kérünk mi nagy anyagi áldozatokat csak jóakaratot, érdeklődést és a rengeteg erdőségekből faanyagot, hogy útjelző oszlopokat, kilátó tornyokat állíthassunk fel, és a mikor a forgalom megkivánja, aztán menedékházakat is építhessünk.

Az erdélyi fürdőket akarjuk turista középpontokká megtenni, s ha a fürdőigazgatóságok, fürdőtulajdonosok nem zárkoznak ridegen el, akkor reméljük, hogy a fürdőkből kiindulva végre-valahára a Székelyföldön is tért foglal a gyakorlati turista munka. Nem lehet érdektelen, ha röviden felsoroljuk a T. közgyűlés előtt, hogy egyesületünk 15 esztendő alatt minő munkálatokat végezett.

A Torda-hasadéknak ma már járható utja és menedékháza van. Menedékházunk van továbbá a Detonátán, a Bükktetőn. Dobrinban, a Székelyói vízesésnél, Tordahasadéknál, Pilisen, Ponoron, Szohodolon, a Csukáson, Királykőn, a Kányafőn, Réven. Turista útjaink és útjelzéseink vannak: Bükk erdőn, Hója erdőn, Monostori erdőn, Torda hasadéknál, Turi hasadéknál, Torda környékén, Rekeceli vízesésnél, Réven, a Melegszaamos forrásvidékén, Rézbánya környékén, a Galbina forrásvidékén, a Csodavárnál, a Bulc völgyben, a Csukáson, a Nagykőhavason, Döblenvölgyben és a Donghavason.

15 év alatt turista alkotásokra, azoknak fenntartására és a turistaságot szolgáló kiadványokra 120.000 koronát meghaladó összeget fizettünk ki. Az 1905 évben forgalmi kimutatásunk 15.136 kor. 40 fillérrel zárodott le. Ezen összegből turistasági munkálatokra 4372 kor. 09 fillért fordítottunk. A dologi kiadások 3974 kor. 20 fillért, a kezelési költségek pedig 4950 koronát és a muzeum kezelés és tárgyvásárlás címen 463 kor. 07 fillért emésztettek fel.

A múlt év folyamán is összes tisztviselőink a reájuk bízott teendőket a

legnagyobb lelkiismeretességgel teljesítették. Különösen ki kell emelnünk *Merza Gyula* tagtársunkat, ki a főpénztárosi teendők mellett „Erdély“ című folyóiratunkat oly kiváló gondnal és buzgalommal szerkesztette; ki kell emelnünk továbbá *Heppes Miklós* alelnök Urunkat, aki összes tanácskozásainkat és az egyesületnek összes ügyeit mint első alelnök, illetőleg helyettes elnök, kiváló buzgalommal vezette. Kérjük a T. közgyűlést, szavazzon nekik köszönetet.

Végül nem mulaszthatjuk el, hogy hálás köszönetet ne mondjunk a kolozsvári sajtó munkásainak, akik törekvéseinket mindig a legnagyobb önzetlenséggel és jóakarattal támogatták.

Az EKE kirándulása a Negojra.

(1906. aug. 4—7.)

AZ EKE kirándulást rendezett a fogarasi havasok s egyszersmind Erdély legmagasabb csúcsára a Negojra, melyben 17 bátor turista vett részt.

Nem a Negoj-parti leírása, a miről már többen írtunk (legelőbb az Erdély 1892. évf. és külön-nyomatban e sorok írója; legutóbb Téglás Gábor az *Erdély* 1904. évf.), sem a kirándulás részletes elbeszélése főcélja e soroknak, hanem inkább a turisták számára legszükségesebb tájékoztatások, megjegyzések és útbaigazítások megtétele, hogy aki a Negojra, vagy általában a fogarasi havasokra akar menni, a szükséges tudnivalókat megolvashassa.

Az EKE programja két napra volt tömörítve, tekintettel arra, hogy két napra könnyebben szabadúlhat az ember otthonról. Első tanulságunk az, hogy két nap ugyan elég a Negoj csúcsa elérésére, de a kilátás megnyerésére csak kivételes szerencsével lehet elegendő. Mert a reggeli órákban a havasok csúcsai többnyire ködbe vannak burkolva, (olykor ugyan az ellenkező is tapasztalható): a déli órákban valóbszínű a tiszta látóhatár, tehát déltájra kell a csúcsokra igyekezni.

Két nap azért is kevés, mert a szűkreszabott idő nem engedi kellőleg élvezni és kiaknázni az ilyen kirándulás kínáló gyönyöreit. Mert sietni és fáradni nem élvezet; a főcél és gyönyörűség abban áll, hogy a fáradsággal elért tájképeket, ritkaság természetű tüneményeket, panorámákat, nyugodtan élvezhessük.

Másik főtanulságunk, hogy a szokásos és a mi programunkban is jelzett úti időszámítás némi részben helyesbítésre szorul. Így a kocsí út a vasuti állomásról (Alsó-Porumbákról) a hegyek aljában lévő üveghutáig nem egy, hanem másfél, sőt (a vezetők felkészülését számítva Felső-Porumbákon) két órányi időt igényel s innen a Negoj-menedékház nem 4, hanem (nagyobb

társasággal legalább is) ötödfél órai út. Lefelé negyedfél órát számítani elegendő; gyors tempóban 3 óra is elég.

A Negoj-csúcsra a menedékháztól tényleg fel lehet menni 3 óra alatt, de jó tempóban, rövid pihenőket tartva. Lefelé két óra is elegendő, ha útközben nem időz a turista. De ez nem élvezet, mert a sietés a főcél rovására történik.

Általában meglepő eredmény volt az, hogy az EKE első kirándulása a legmagasabb havasi regioba (fárasztó hegyi turokhoz nem szokott nagyobb társasággal, melyben 16 éves leánykától elkezdve 50 éves urakig minden korosztály képviselve volt) oly pontosan és pompásan sikerült, hogy a gyakorlott hegyi turisták időszámítását is alig kellett valamivel megpótolnunk s a főpróba a Negoj-csúcsra való felhágás és leszállás még némi időnyeréssel is járt.

A legfőbb tanulság pedig az, hogy ha a turista a fogarasi havasok vízvásztó főgerincéig (hol a magas csúcsok vannak és az országhatár hazánk és Románia között) felkapaszkodott, (ami a vasúttól 10—12 órányi út), ne siessen vissza s főképp ne ugyanazon az úton, hanem lehetőleg aknázza ki a megtett út és kiállott fáradság kínalkozó gyönyöreit: menjen tovább a gerincen, nézzen meg egy két tavat, vizesést, esetleg más csúcsot is, háljon más-más menedékházban s aztán cserzkezdjék le újra a völgybe s úgy jőjjön haza. A Negojtól 4—5 nap alatt Zernestig, a Királyköig.

A mi kirándulásunk egy bravuros verseny-futás és gyaloglás volt inkább, mintsem élvezetes hegyi kirándulás, mert szűkre volt szabva az idő és sietnünk kellett, hogy le ne késsünk — a képviselőválasztásról.

Kirándulásunk főbb mozzanatai a következők:

Aug. 4-én este a 8 ó. 54 p. vonattal indultunk el Kolozsvárról tizenhatan, kellő felszereléssel (turistabot, szegescipő a háti zsákban a legszükségesebb útszerek és felöltő). N.-Szebenben csatlakozott 17 ikül Theil Frigyes, aki az élelmiszerekről gondoskodott.

Aug. 5. reggel $\frac{3}{4}$ 7 kor érteztünk a vonattal *Alsó-Porumbákra*, hol az állomásnál (a szász Kárpát-egylet nagyszebeni fiókja szíves közvetítésére) 4 szekér várt.

$\frac{1}{2}$ 8 órakor Felső-Porumbákon voltunk, hol a vezetők és háts lovak csatlakoztak.

8 ó. értünk a hegyek aljába, a hol Jelinek és Schlesinger nagy fűrésztelepe van, mely a Riu Mare havasi patak által a Negoj aljából leszállított rengeteg mennyiségű rönköt dolgozza fel.

$\frac{3}{4}$ 9 ó. értünk a Porumbák patak völgyében egykor virágzó üvegcsürhöz, hol most a m. kir. erdőőri telep van.

Itt leszálltunk a szekerekről, megreggeliztünk s a háti zsákokat felpakolván két ló hátára, 15-en gyalogszerrel, 2-en lóháton $\frac{1}{2}$ 10 ó. megindultunk a Porumbák patak medrében vezető erdei úton.

$\frac{3}{4}$ 10 ó. érteztünk a „*Dr. Carl Wolf Weg*“ turista-útra, melyet a S. K. V. szebeni osztálya 1901-ben készítettet s melynek kőtábla piramisán és jelzőtábláján olvasható, hogy a Negoj-menedékház 12·7 kl. távol van.

Ez a kitűnő hegyi út a *Magura* hegygerincre vezet kényelmes kigyózó vonalakban. Tetejét (1156 m.) 11 ó. értük el, a honnan pompás kilátás

nyílt ny. a Porumbák völgyére, k. a Riu Mare mély szakadékaiba, azon túl a Negoj felé vezető Szeréti hegygerinc meredek oldalára, s d. a Negoj lábára, s völgykatlanokban ragyogó hófoltokra, a Sierbota aljából a Riu Mareba lezuhogó hatalmas vízesésre, a mitől keletre egy gerincélen megpillantottuk a Negoj-menedékház tetejét.

Az út a Magura keleti oldalán folytatódik, óriási bükk fák és málna bokrok között; majd egy előrenyúló szirten lévő sziklakapu (Porta) között átmenve, újra a Magura tetőre kigyózik fel, most már fenyvesek között

12 ó., 7 kl elhagyása után értünk fel a Magura legmagasabb pontjára, a hol másodszor megpihelve, újra a gerinc oldalára k. crezskedtünk.

Kis vízesés a Negoj útján.

1 ó. értünk az első vízeséshez, mely a *Sztina Boha* alól esőrtet a Riu Mareba. Pompás híd vezet alatta át. Lefényképeztük. Itt vágják az erdőt. Az út mellett s a hegyoldalon a levágott és hántott hatalmas fenyőtörzsek heverték, melyeket máramarosi rutének vágnak, fűrészelnék s szállítanak le görbe kampós fejszékkel a Riu Mare medrébe, honnan az ősz is tavaszi megduzzasztott víz sodorja alá a felsőporumbáki fűrészmalomba.

Húsz perc múlva a második, nagy vízeséshez értünk, mely a Serbota csúcs alatti felső völgyből rohan alá közel száz méter eséssel, 3—4 lépcsőzettel, az alsón 4 ágra szakadva.

Innen a völgytorok keleti oldalán kapaszkodik az út fel a Negoj katalánjának ny. szárnygerincére, hol a menedékház áll, hová d. u. 2 órakor szerencsésen megérkeztünk.

II.

Az erdélyi szász Kárpát egyletnek (S. K. V.) egyik legfőbb érdeme, hogy sűrűn épített menedékházakkal igen megkönnyítette e hegyvidék látogatását. A jelentékenyebb csúcsok és tavak környékén mindenfelé vannak menedékházak. Így a Negoj alatt a fenyőfa rego véghatárán, egy kis előfokon, 1546 m. magasságban, 1332 kl. a porumbíki üvegpannáól

A Negoj-menedékháznál.

Áll pedig a menedékház egy fenyőfa épületből (épült 1890 nyarán), melynek nagyobb termében 13, a kisebbben 5 ágy van, a kettő előtt egy kis konyha. Külön áll az istálló a lovak és vezetők számára s az udvaron akkor (tekintettel a nagy forgalomra) egy katonasátor volt kifeszítve, melyben 10—12 ember kényelmesen elfért az illatos széna és fenyőgalyból készült fekvőhelyen.

Mi is legnagyobbbészrt a sátorra szorúltunk, mert egy medgyesi társaság (nők és férfiak vegyesen) tartotta elfoglalva a nagyobb termet; nekünk már csak a kicsi jutott és a sátor.

A menedékházhoz való érkezést legelőbb is — ősi szokás szerint — áldomással ünnepeltük.

Főintendánsunk (Theil Frigyes) a Nagyszebenből hozott húsból pompás ebédet penderített; a menedékház (arra a hírre, hogy jönnek a magyarok!) ellátta magát bőven borral (1 liter ára borvízzel 2 korona).

Ebéd után kisebb csapatokban próba-hegymászásokat rendeztünk a közeli gerincekre s élveztük a pompás kilátásokat a mély szakadékokra, hómezőkre, vizesésekre és a felettünk égbe nyulakodó csúcsokra. A menedékház melletti dombélről gyönyörködtünk az Olt-völgy falvaiban, a Királyföld hullámos térein, Nagyszeben felcsillámló falain s a távoli hegyláncok kéklő sorain a Hegyaljáig és a Hargitáig.

Este korán lefeküdtünk, hogy erőt gyűjtsünk a másnapi kemény próbához. De hiába. A medgyesi turisták búcsú-vacsorája, harsány kacagása, majd vig dalolása belényült a késő éjszakába s a vékony falakon át (nolle velle) részt kellett vennünk a kelletlen és kiméretlen multságban.

A sátor-tábort pedig még nagyobb hatalmaskodás, a Negoj szele és hidege verte fel — úgy hogy alvásról alig lehetett szó.

Két óraker harsány ébresztő kiáltások (Kveraus! Majális! Talpra magyar!) visszhangoztak a sziklák között. A medgyesi lágerből »silentium!« volt a visszhang. Époly kevés foganatja volt mint este a mi falkopogtatásainknak. A revanche vissza volt adva. De a mi sürgés-forgásunk hamar véget ért, mert a felkészülés, theázás gyors tempóban történt s 3 óraker a holdfény és reggeli szürkület félhomályában megindultunk a Negoj felé (15-en, 2 ágyban maradt.)

Kisérteties felvonulás kezdődött a Negoj-katlan (a Szeréti völgy) szakadécai felett épített turistaúton. Az út néhol csak egy-két arasznyi széles s alatta mély szakadékok tátonganak, a szikla szorosokon karfás hidak vezetnek át (legregényesebb a „Drachensteg,” a „Serpentine”). Ugyancsak vigyázni kell, különösen félhomályban, hogy a turista félre ne lépjen, mert az ilyen félrelépés vagy a pokolba, vagy legjobb esetben a menyországba vezet. Egyik rövidlátó társunkat, a ki félelmetesen imbolygott a szakadékok felett, turistabottal kellett az igaz útra, a sziklafalhoz nyomogatnunk (Napvilágon aztán egyike volt a legkitartóbbaknak.)

Egy óra múlva fenn voltunk a Szeréti-völgy (valea Seretii) legfelsőbb sziklaszorosában, a hol többé nincs út, csak a köveken látható piros jelzés mutatja az irányt. Egyik társunk megelégette a dicsőséget s visszatért, főfájása miatt nem kívánt többé „Theil nehmen”. Maradtunk 14-en, kik izzadva kapaszkodtunk a meredek, szűk völgy-szoros köves és gyepes lépcsőzetein.

4 óraker érkezünk a „Frühstückstein” feliratú nagy kő mellé, a hol rövid pihenőt tartva búsan szemléltük, hogy „ereszkedik már a felhő” s ugyancsak siet előnkbe a Szeréti gerinc oldalán hömpölygő fehér köd, hogy elfedje előttünk a hívogató sziklacsúcsokat, a „pici orru” Negojlábát (Pici-oru Negoj) és a bűbájos Kleopatrát, mely mintha szégyelné sok ezer éves bájait özvegyi fátyol nélkül mutogatni. Nem hiába keleti hölgy: az ottani divatot tartja.

Pár perc múlva eltűntek a sziklák, el a Riu Mare és az Olt csillogó völgyének bájos panorámája s be voltunk vonva finom ködfátyóval.

Félóra múlva fenn voltunk a völgszoros legfelsőbb terraszán, hol ötperces pihenőt tartva búsultunk a Negoj állapotján. Nem sok vigasztalást nyújtott az a szép hőmező sem, mely jobbra alattunk csillogtatta szürkés fehér köpenyegét. Két társunk feladta a reményt és a további küzdelem elmaradt. Nem árulom el kik voltak, de a helyet elneveztük „*Páter Hajdú fordulója*„-nak.

Maradtunk még 12-en, kik most már jobbra kanyarodva neki vágunk a Negojlába alatti köves Arábiának (funduluj vaea Seretii), hol a kötörmelék, mint a Vezuv oldalán a lávasalak, omlik-bomlik a turista lába alatt.

5 óraker két nagy kőszikla között pihentünk meg, védelmet keresve a sziklakapuban a rohanó szél ellen, mely még sűrűbb ködöt hozott a völgyek aljából. Alig láthattuk azt a két hőmezőt felettünk balra, melyben a menedékháztól annyit gyönyörködtünk.

Még egy erős kapaszkodó után (6 $\frac{1}{4}$ ó.) elértük a sziklák alját s gyönyörködhettünk a félhomályban a szeszélyesen kicifrázott sziklatornyok és bástyákban, melyek egyike a híres egyiptomi királynőről elnevezett „*Kleopatra*“. Mellette egy hatalmas, magas, hegyes kőpiramis nem lehet más, mint *Kleopatra túje* (a társa Londonban van s hieroglifek vannak rajta); a közeli szikla-bástyák pedig e hatalmas várfalon bizonyára a hadverő *Caesar* s délceg triumvir társa *Antonius*, Kleopatrának szerelmes imádói.

Kleopatra háta mögött mély üreg toroka tátong felénk, benne örök jég. Ez oszt' a jégszekrény, soha ki nem fogy. A barlang üreg tehát nem lehet egyéb, mint Kleopatra éleskamarája. Hát a kitergetett hatalmas kőlapok és sziklatömbök, a melyeken most már tovább kapaszkodnunk kell? Mik lehetnének egyebek, mint Kleopatra párnái s talán kővé fagyott elefántjai, tevéi. A fantáziát csak el kell indítani s talál az magának legelőt a Negojon is

Kleopatra kőbirodalmából $\frac{1}{26}$ óraker kikapaszkodva, feljutottunk a gerinc élére, a határszélre, a hol rettenetes csatát vívott a magyar szél az oláhországgal. A magyar északnyugatról hajtotta a ködöt, az oláh délkeletről — s a gerincélen találkozva, mindkettő át akarta hajtani a kelletlen portékát a másik országába. Lett ebből nagy kavarodás, birkozás, zúgás-búgás, bömbölés s az ellenséges ködgomolyok, mint birkozó atléták forgatták egymást a levegőben a magyar-román határelen. Ha még csak egymást forgatták volna?! De belekaptak a néző közönség kabátjába, nem kimélve egyetlen hölgy-társunkat, a kis Mariskát sem s le akarták rántani rólunk a felöltönket, vagy ha nem adjuk, vele együtt minket is készek elvinni le mélyen az alattunk tátongó cára Rumuneszkába.

Erre a barátságatlan fogadtatásra nem voltunk elkészülve. A kabátunkra nagy szükség volt, mert a hőmérséklet a zéró fokig alászállott, újjunk meg-gémberedett a hidegtől, alig tudtuk fogni a ködtől nedves turista botot. kabátunkat a zúzvara fehérre festette s bajuszunk őszbecsavarodott.

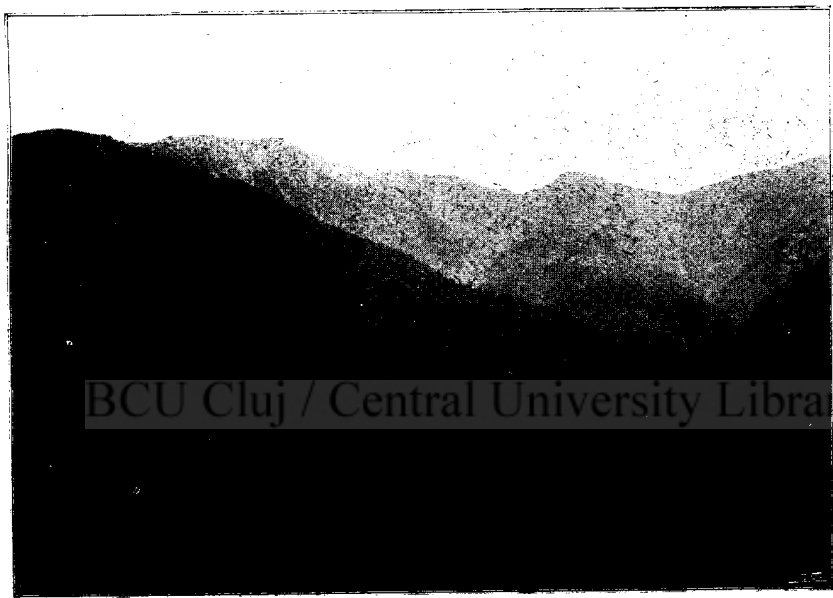
A szél, köd és hideg s a kilátás reménytelensége elcsüggesztett némelyeket s az oláhországi oldalon az első pihenőn a haladó párt ellen akcióba lépett a nemzeti ellenzék, hogy térjünk vissza. A maradék alkotmányos döntést, szavazást kívántak, bízván a többségben, a mit csak azzal akadályozhattunk meg, hogy a turista becsületre hivatkoztunk s a vezetővel is

bizonyítottuk, hogy már csak egy félórányira van a csúcs, tehát kishitűség volna visszafordúlni.

Megindult tehát a 12-es csapat még egyszer és útoljára együtt az oláhországi oldalon a gerinc alatt. De egy újabb meredek kapaszkodó, a sötét köd és hideg szél négyet végleg lehangolt és sztrájkra ingerelt.

Már csak 8-an maradtunk, kik még néhány percnyi kapaszkodás után kitartásunk jutalmául hallhattuk a vezető harsány örömkkiáltását, hogy „pik, pik! piramide!!“ (t. i. csúcs és rajta a kőpiramis).

Kolombusék sem örvendettek jobban a szárazföldnek, mint mi e kőpiramisnak. Elővettük óránkat és megállapítottuk, hogy épen 6 óra, tehát 3 óra alatt (jó sietve) értük el a csúcsot.

A Negoj gerince.

A vezetőt visszaküldtük a pár száz méternyire elmaradt társakért és az élclmi zsákért. Ezt ide adták, de ők nem jöttek, mert fáztak s ködöt cleget látnak ott is — izenték mélabúsan — küldjünk fát, hogy tüzet rakjanak. Ezt mi is szerettük volna, de hiába biztattuk vezetőnket, hogy »face foc!«—, a sziklából még vizet se tudtunk fakasztani, pedig jól esett volna a szalonnára.

Nem is mulattunk sokáig. Végig jártuk a hosszas keskeny csúcsot. Lenéztünk a magyar oldal sziklafalán a *Sztringa Drakuluj* felé s az oláh oldalon a mély völgy katlan felé; de lemondással kellett konstatálnunk, hogy szűk a világ, köd a tromf!

Sietve falatoztunk, leadtuk névjegyünket a kőpiramis kövei közt talált névjegygyűjtő szardiniadobozba s $\frac{3}{47}$ óraker hátat fordítottunk a barátság-talan Negoj-c úcsnak.

Milyen más volt s nehéz volt elválnom tőle 1890-ben, midőn a legfelségesebb panorámát mutatta k. elé a Búcsecsig, d. felé az oláh-bolgár Dunáig, é. felé a Hargitáig s Érchegységig s alant köröskörül a hómezők, tavak, csúcsok tarka kaleidoszkopját.

Lehet hogy most 16 év múltán én is más szemmel néztem volna s nem akart egy kedves emlékü illúzióval még szegényebbé tenni

Nem magamért, kitartó hű bajtársaimért sajnáltam, hogy ily kegyetlen volt, mert ki tudja mikor lesz ott megint egyszerre az EKE. egyik alelnöke, főtitkára, titkára és jegyzője és még 4 buzgó tagja, kiknek csak azzal az öntudattal kellett megelégedniök, hogy voltunk a Negoj csúcsán!

Visszatérve a négy sztrájkoló bajtársat Kleopatra háta mögött meglapúlva dideregve találtuk. Magyarul is gagyogó vezetőnk látván jegyezgetéseimet — kíváncsian kérdezte, hogy „felirtál, kik visszabújták?” Fel — válaszoltam, — légy nyugodt, „meg lesznek jegyezve“!

Hogy a „general din Negoj“ címmel kitüntetett vezetőnknek tett ígéretet beváltam, ime a kitartás sorrendjében közlöm a Negoj kirándulók névsorát.

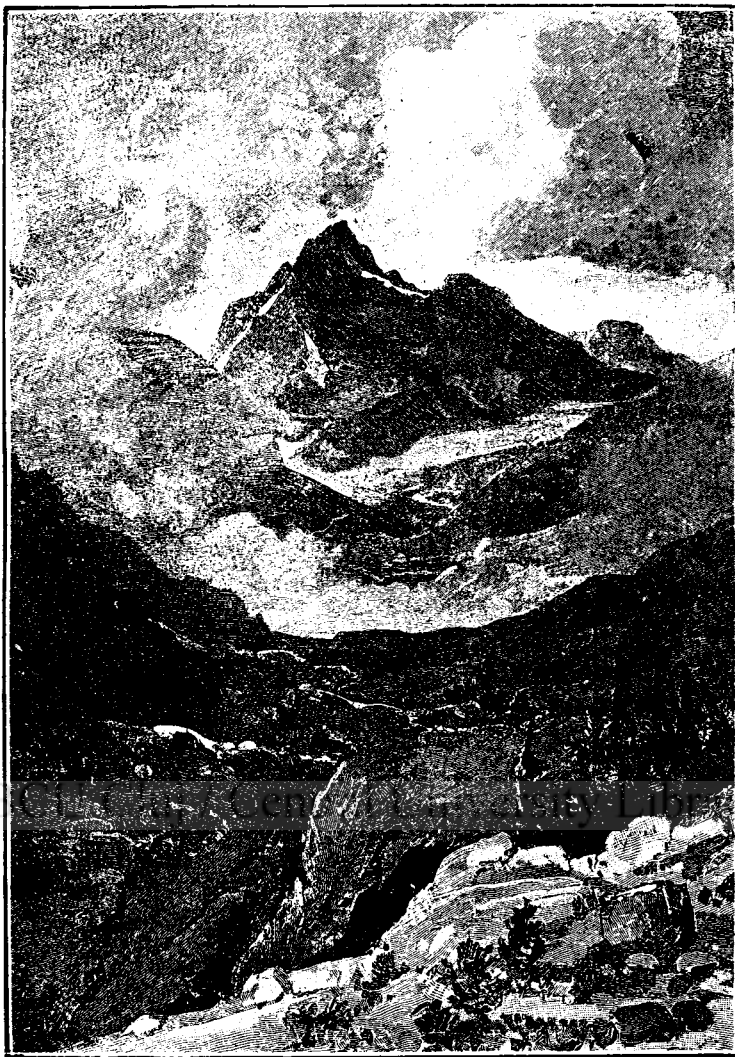
Kovács Géza, Fodor János, Holló Károly, Blaskovics Árpád, dr. Fabinyi Leó, Moldován József, Stern Izidor, — Werger Mariska, Monoki Gyula, Virágháti Gyula, Losonczy János, — dr. Páter Béla, dr. Hajdú Dezső, — Theil Frigyes, — dr. Gergely Albert, Werger István.

Annyit mondhatunk, hogy ha szép időnk lett volna, mind a 17-en fenn lettünk volna a Negojon; így még azok büszkélkedtek legjobban, kik — ágyban párnák közt hálva meg — páholyból nézték a ködöt s alólról gyönyörködtek, mint mi két-három óra múlva az akkor már napfényben ragyogó csúcsokon. Mintha csak csúfolodott volna velünk. A nagyidai cigányok azt mondták a futó ellenségnek, hogy szerencsétek, hogy elfogyott a puskaporunk! Mire azok visszafordultak s elfoglalták a várat. Mi is ilyen formán gondolkoztunk, ne lenne csak képviselőválasztás holnap Kolozsváron, még egyszer visszamennénk a Negojra! De a Negoj csak mosolygott tovább. És mi siettünk a völgybe alá.

Mielőtt azonban elindultunk volna, búcsúzóul glédába állottunk a menedékház udvarán, szemben a fényképező masinával, háttal a Negoj lábának és lekapattuk magunkat. Milyen tisztán ragyogott már akkor a játszú napsugár a sziklaoldalakon, melyeken pár órával azelőtt a mi ködös borongós utunk vezetett — mutatja a kép is (ld a 111. l.)

Én annál nagyobb nyönyörüséggel merengtem ezen a látóképen, mert 16 évvel ezelőtt épen a kép háttéréül szolgáló hegyoldalon kapaszkodtunk végig uttalan utakon a Negoj felé. Épen akkor épült a Negoj menedékház melyet a tulsó hegygerinc oldaláról nézdegeltünk. Mennyivel kényelmesebb most a csúcs megközelítése a menedékháztól a Szeréti völgy ny. oldalán épült út felől. Akkor mi hat óra alatt értünk a tulsó oldalról a csúcsra, most a menedékháztól 3 óra alatt tettük meg az utat. Igaz, hogy akkor fényes kárpótlás jutalmazta a nagy fáradságot, — most a félannyi idő s könnyebb ut után mintha szándékosan nem tartott volna érdemesnek a szeszélyes csúcs a fenséges látóképek élvezetére.

De ha a Negoj csúcsáról a kilátást nem is élvezhettük, mégis csak büszkén tekintettünk vissza este a porumbáki állomásra arra a cukorsüveg

A Negoj csúcsa.

alakú óriásra, mely olyan fölénnyel emeli fejét a többi csúcsok fölé; büszkék arra, hogy szöges cipőnk nyomát belenyomhajtuk „a högyibe“, névjegyünket leadhattuk kőpiramisának s az EKE gyopáros jelvényét bemutathattuk *ő nagyságának!*

Ave Caesar, Cleopatra! a viszontlátásra!

Szádeczky Lajos.

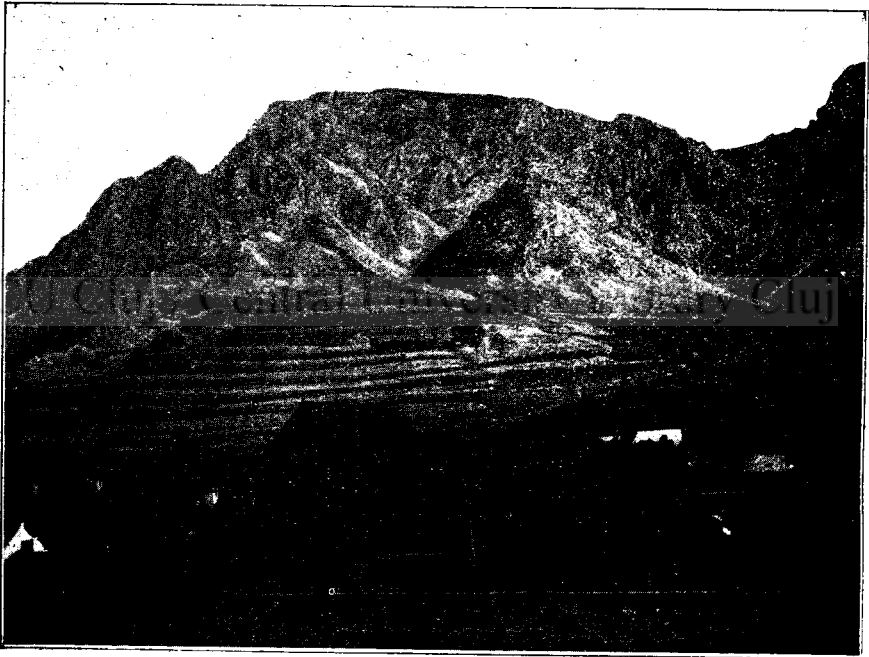
A Székelykő ormán.

Írta: Tanács József.

GERGELY HAVÁS és a mögötte elterülő Öreg havas sötétkék tömegei hivogatólag integettek a július 29-én délután megindult kiránduló társaság felé. Hivogattott a fenyvesek csendessége, az ózondús hegyi levegő, hogy ragadjuk ki magunkat a mindennapi forró és poros levegőből, pihenjünk a természet lelket gyönyörködtető csendjében s nyerjük vissza életkedvünket a további életküzdelmekhez.

A tizenkét tagból álló társaság azonban, — köztük három hölgy és három biciklista, a kéklő havasoknak búcsút intett és vigan poroszkált hat óval — két kocsin — a remek megyei úton, Torda Szt.-Lászlón át a Jára vize felé.

A Székelykő.

A három biciklista a síma úton, mint fürge szöcskék szelték keresztül-kasul a kocsik előtt az utat. De vig szökdécselésüknek csakhamar végeszakadt, mert az útbaeső magas hegy leszállította őket kerek alkal matosságukról s keményen izzadva cipelték nemcsak magukat, hanem nehéz gépjüket is a hegytetőre. A tetőn azonban újra lélekzethez jutottak és ott hagytak bennünket mint Szt. Pál az oláhokat. Egy órával előbb érkeztek Alsó Járába. Már ki is pihenték magukat, mikor a kocsik megérkeztek.

A rengeteg mennyiségű „Szt. László pénzé“-vel telehintett úton, esti nyolc óra után, az Öreg-havas felől szaporán cikázó villámok világánál

értük el éjjeli szállásunkat, de az alsó-járai vendégszeretet nem engedte, hogy pihenésre térjünk, csakis éjfélkor jutottunk a szállóban ágyainkba. Csakis ágyainkba, mert Morfeusz karjaiba nem juthattunk a reggelig tartó gyermekbál zajától és a cigányok buzgó nyirettyű-fűrészelésétől. De azért már reggel félnégy órakor programmszerű felkelést rendeztünk s a reggeli hűvösséget ellensúlyozni óhajtottuk az obligát meleg kávé- vagy theával, de sajnálatosan kellett megösmernednünk a magyar vendéglős természet rajzával, aki, bár maga és háznépe talpon voltak, kijelentette, hogy: tizen két kávéért az Úristennek se gyújtat tüzet!

Nesze neked magyar turistaság!

Amíg a kocsikon elhelyezkedtünk, egy kedves jelenet elevenedett meg emlékezetünkben, mely néhány év előtt, éppen Alsó-Járában esett meg velünk: akkor is esti kilenc óra felé érkezett meg Alsó-Járába egy kilenc tagból álló turista társaság augusztus 24-én, sötét este volt, alig láthattunk egy lépésnyire. Eszünkbe jutott kedves E. K. E tagunk, régi barátunk s akkor este kocsmaszomszédunk *Dávid* Lajos doktor, járási orvos következő napi névnapja. Még mielőtt elhelyezkedtünk volna, köszönteni akartuk névnapja előestéjén, mivel már reggel három órakor Kákova felé kellett indulnunk a Runki szoros megtekintésére.

A kapu nyitva volt, bevonultunk, de a lépcsőről egy mérges hang szól felénk a sötétből:

— Menjetek a pokolba, nem kell a muzsikátok!

Jókedvre hangolt ez a barátságos fogadtatás s egyikünk tréfásan felelt:

— Csak egy nótácskát, instálom alássan.

— Nem kell, vigyen el az ördög.

Erre valaki közülünk elnevette magát s e pillanatban egy égő gyertya jelent meg a ház ajtajában, melynek világa ráesett a porral belepelt társaságra. Ekkor megszakadt a további tárgyalás, mert boldog emlékü Lajos bátyánk kedves felesége mentegetőzve futott felénk és szokott nyájasságával tessékelt be a házba, kérve az engedelmet, hogy muzsikus cigányoknak gondolt bennünket, mert hát sötétben minden tehén fekete.

Ez a tévedés nagy gaudiumot eredményezett s az egész társaság a vendégszerető doktornál várta meg a hajnali indulás idejét, úgy, hogy elfogyasztotta a Lajos-napi köszöntők részére felhalmozott sütemények rengeteg tornyait és hatalmasan megapasztotta a doktor jól felszerelt pincéjét.

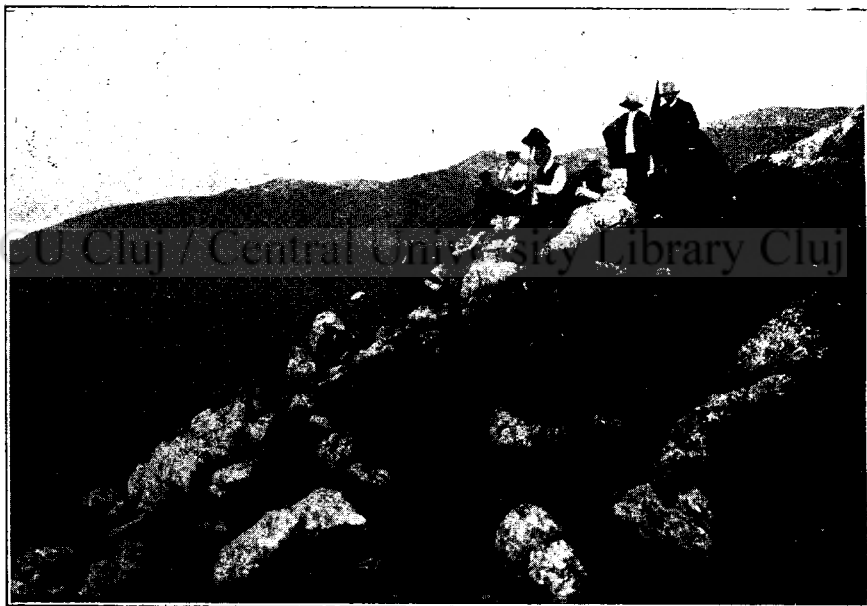
*

A Nemzeti Szálló magyar-vendéglősének élıhetlensége miatt, egy kis zsebbeli konyakkal melegítettük föl magunkat s vigan kocogtak a lovak és szökdécseltek a biciklik az isteni levegőben Borév felé, a vadregényes szurdok-úton; egyik felől a Jára vizének megtört habjai zúgtak a köveken; másik felől a külömböző színű márványsziklák egék felé törő csúcsai kötöttek le figyelmünket és megkezdődött a természet nagyszerűségének folyton nagyobbodó változatossága.

Útunknak még az Ég is kedvezett, mert az elmúlt éjjel jó eső öntözte meg a Borévtől Torockóig vezető utat, mely egy darabig a mészkőtől

fehér-, majd a vashámorból kikerült salaktól fekete kígyónak látszott, a kocsik úgy gördültek rajta, mint az aszfalton. Üde volt a lég, árnyas az út, a nap sugarait mérsékelte az Aranyos folyó közelsége; megnéztük a leégett híd helyét, melynek története eredeti: rossz helyre volt építve a híd, a közlekedésre veszélyes, kellemetlen, de a megye el nem helyezte, hanem folyton tataroztatta. — A torockóiak úgy oldották meg a kérdést, hogy felgyújtották a hidat és megkapták a rég kívánt helyre a másikat s most vigan kocsikáznak el a régi híd helyét mutató, kormos terület mellett.

A remek úton csakhamar szemünkbe ötlük az öreg Székelykő tarhomloka és bordás dereka s már hat órakor reggel, a csodás tisztaságu Torockó utcáin haladunk döcögve és állunk meg a vendéglő előtt, ahol a készen lévő reggeli elfogyasztása után, libasorban indulunk a „nagy-kő“ oldalán felfelé. De a „nagy kő“ nem hagyja egykönnyen magát legyőzni: megizzaszt; tágul a tüdő, dolgozik a szív s lihegve fujtat -- százméterenként pihenne -- a szótalanná vált turista csapat. Hanem a mint feljuta csúcsra, megmaradt erejével a bámulat kiáltásában tör ki, maga előtt látva a látóhatár elbűvölő panorámáját.

A Székelykő csúcsa.

A szikla kövein pihen egyik rész, másik rész gyopárt keres, de csak gyopárhoz hasonló növényt talál, aminek leszakítása éppen oly veszélyes lehet, mint az eredeti.

Valóban csodás szép látvány: az alattunk fekvő városka tiszta házai a nap aranyos verőfényében fürödnek; távolabb Torockó Szt. György két templomtornya emelkedik égfelé a sötétzöld lombozatból; ezzel szemben még távolabb az abszolutizmus ideje alatt lerombolt Thoroczky grófok várának falai merednek, romjaikban mutatva az idő és hatalom mulandóságát. Fes-tőnek, költőnek való kép az az ellentét, mely a szem elé tárul: a völgy

egyik oldalán a kopár, meredek, vad alakzatú szirtek nyelik el a nap forró sugarait. hogy naplementekor, mint a pokoltornáca, ontsák vissza a hőséget; átellenben pedig az Édes-kő alatt elterülő hegyoldal az Isten jóságos kezének áldásaival, aranyszínű búzakeresztekkel van sűrűn behintve, ameddig csak a szem ellát. Az „Egy az Isten“ népét szereti a Mindenható!

Itt a magasban jutottak eszünkbe ifjúkorunk tépelődései, mikor az a kérdés okozott gondot, olvasva halhatatlan költő-fejedelmünk Jókai „Egy az Isten“ című regényét, hogy mi inspirálhatta őt arra a rajongó szeretetre, arra a megkapó feledhetetlen leírására Torockó és vidékének? Aki szétnézett egyszer, így nyár közepén, a Székelykő szakadozott csúcsáról, az megkapja a feleletet. Az megfogja érteni és az elragadtatás hangján felkiáltva ad kifejezést érzelmeinek, mert ez is egy olyan pont a Föld kerekiségén, amelyet az Isten csakis jókedvében teremthetett!

De válni kellett a hűvös képtől, mert az istentiszteletre hívó harang csengő szava felhangzik a sziklaoromra és mi még látni akarjuk a természetalkotta fenséges kép kiegészítését: a torockói nép festői népviseletében.

Utcai részlet Torockón.

Éppen a lelkész imája közben léptünk be a hűvös, hófehér falú isten házába; a lelkész áhitattal telt szavakkal áldja a teremtés urát, határtalan jóságáért és bőkezűségéért, reá mutatva a hegyoldalon, a nap aranysugaraiban fürdő, learatott termés csodás gazdagságára; mi azonban inkább a szemben lévő padokban álló festői női csoportra figyelünk; az aranypártás, selyem kendős, tarka viganós és a nyár ellenére prémmel szegélyezett bundikákba öltözött asszonyok, menyecskék és leányok festői csoportjára, kik valamennyien, megmagyarázhatatlan okból, keszkenővel takarják el arcukat a

pap imája alatt és csak a prédikáció alatt gyönyörködhetünk a leányok üde szép arcában s a menyecskék bájos vonásaiban Gyönyörködésünket tetézi az orgonával felhangzó egyházi ének előadója, ki remek baritón hangjával tagja lehetne bármelyik Operának.

Előbb hagytuk el a templomot, hogy a remek nőcsoport kivonulásának festő ecsetére érdemes jelenetét meglátni el ne mulasszuk.

Kitünő ebéddel fejeztük be feledhetetlen torockói látogatásunkat, amikor feltűnt, hogy a templom óráján a 12 óraütés után nem szólalt meg a toronyban a harang szava: Torockón délben nem harangoznak.

Már indulni akartunk, midőn a szolgabíró figyelmeztetésére még a délutáni táncot is megnéztük, minek az volt a következése, hogy egy órával megtoldottuk ott időzésünket, mert a ragyogó szemű s bájos arcú leányok tánca úgy elbűvölt mindannyiunkat, hogy az indulásra senki se gondolhatott; végre is a kirándulás kapitánya harsány hangon indulást parancsolt s fel kellett ülni kocsinkra. A szép táncosnőknek hosszas tapssal fejeztük ki tetszésünket és úgy mondtunk búcsút a komor „nagy-kő“-nek és a mosolygó Torockónak.

Alighogy a borévi hidon befordultunk a tordai útra, újabb szépségek ragadtak bámulatra: a Tordára vezető út sziklaszorosai az Aranyos folyó mentén, ennek bájos völgye s szőke, aranyat hordó csillogó vizeit, melynek ígába fogott hullámai haragosan zúgnak a villanytelep remekül megépített gátjai között, hogy erő és világosságra átváltozva, lássa el Torda városát villanyfényel és a Celluloidgyárat villanyos erővel.

Torda város arasznyi porral borított utcáin kocsiztunk a sóbánya száda elé, hogy még a bánya 24-szeres visszahangját is megszólaltassuk, ahol a revolver lövések által okozott pokolian rémes dörgést, csattogást, zúgást és morgást alig tudtuk otthagyni és még a Felek-hegy tetején is hallani véltük a hátszongató hangokat, mindaddig, míg el nem feledtette velünk azt, a hegytetőn élénk varázsolt tündéri látvány: Kolozsvár város látóképe, ragyogóan kivilágítva. Ez a látvány egyedül is érdemes arra, hogy a Felek-hegytetőt a szépet kedvelő ember megmássza.

Éppen éjfél ütött a Szt. Mihály templom öreg harangja, mikor az ivlámpák villanyfényénél megcsillanni láttuk Mátyás király szoboralakja fején az arany babérkoszorút s néhány perc múlva már kéics érzéssel nyujtózkodhattunk megszokott nyughelyünkön s bizonyosan nincs a kirándulók között egy sem, aki e szép nap élveit valaha kitörölhetné emlékezetéből.

Különfélék.

József kir. herceg üdvözlete.

A f. évi közgyűlésből is táviratilag üdvözölte az E. K. E. fenntartó vezetőjét, mire a kir. herceg következő szívélyes hangú táviratban válaszolt:

Őszinte köszönet meleg üdvözlétekért, melyet az együlethez való ragaszkodásom kifejezése mellett viszonzok.

József főherceg.

Az E. K. E. közgyűlése Szovátán.

Szép és lelkes turistaünnepet ült az E. K. E. Szováta fürdőn. Ugyanis az amerikai módra való gyors föllendülésnek eme sóstavakban gazdag és egyuttal lombdús vidéken tartotta az E. K. E. ez idei közgyűlését, mely közéleti munkásságának 16-ik beszámolója. Az E. K. E. szakítva az eddigi turistasági irányzattal, feladatul tűzte ki, hogy lehetőleg az erdélyi fürdőket teszi lassanként és természetesen turista középpontokká és ezen az úton az érdekltség bevonásával útjelzéseket, kisebb turista alkotásokat (menedékkunyhó, kilátó torony stb.) létesítve: kiránduló helyeket teremt ott, ahol az üdülő közönség ugyanis friss levegőért, kényelmes sétaért leginkább áhítozik.

Az E. K. E. 16 éves életében f. évi augusztus hó 19-én másodszer tartotta fürdőhelyen a közgyűlését, de most már megérett az eszme, hogy ezentul a fürdőket nem gyógyvízeik reklamáziójával, hanem turistacélú útkészítésekkel, jelző táblákkal, kiránduló helyekkel stb. kell körülvenni.

Mintegy 50 tagból állott az érkező turisták csapatja, kiket a szovátai állomásnál Maros-Torda vármegye nevében Körössy József főszolgabíró üdvözölt, Szováta fürdőn pedig sófalvi Illyés Lajos fürdőtulajdonos.

Az István-szálló nagytermében élénk részvétel mellett lefolyt közgyűlésen való megjelenésüket a fürdővendégek köréből sokan már előre kilátásba helyezték.

Ime a névsor: Nagy Károly kir. főerdőtanácsos a kormány képviselőjében, dr. Horváth Miklós t. főügyész Torda-Aranyos vármegye részéről, Dessewffy Arisztid főrendiházi háznagy, az Idegen-

forg vállalat elnöke, Illyés Károly kuriai bíró, Csipkay János főerdőmester (Lugos), Tötössy Géza kincst. ügyész (Arad), Dr. Kabdebó (Arad), Andor Gyula min. tan., Vastagh György festőművész, Illyés Albert birtokos, Hofbauer István ny. altábornagy (Budapest), Némethy Károly min. tan. (Budapest), Tauszik Hugó keresk. és ip. kam. elnök (Marosvásárhely), dr. Csengery János egyet. tanár, Bujánovics Béla földbirtokos, Nevelics Béla kereskedő (Szász-Sebes), Franz takarékpénztári vezérigazgató (Nagybecskerek), Kőszeghy Sándor m. főlevéltáros (Budapest), Kürthy György, Gáspár Gyula fürdőtulajdonos (Körönd), Illyés Lőrinc dr. tábl. bíró (M.-Vásárhely), Körössy József fürdőbiztos, Illyés Lajos fürdőtulajdonos, Nyers Károly tanár (Beregszász), dr. Reichardspereg Lajos fürdőorvos, Nachtnebel Ödön főmérnök (Arad), Zeyk Dániel ny. főispán, Zeyk Gábor nagybirt., dr. Balogh Tihámér (Budapest), Zsirus Lajos törv. elnök, kuriai bíró (N.-Beckerek), dr. Jancsó Benedek tanár, Szekula Ákos bizt. int. vezérfelügyelő, özv. Szántó Albertné (Galac), dr. Hankó Vilmos tanár, Balogh József gyáros, Illyés Tibor fürdőigazgató, Zsirus József ügyvéd (Módos), dr. Wieser János ügyvéd (Arad), továbbá a társas kirándulók, u. m.: Akeszmann Albert, Aszlán László, Bak Lajos, K. Fodor János, Fabinyi Leó dr., Biró Géza (Sóvár), Fábrián Lajos (Békés-Gyula), Gimán József dr., Gross Tivadar dr., Gombos Albin dr. és neje (Brassó), Gergely Albert dr., Hajdu Dezső dr. (Mócs), Hirschfeld Sándor és neje, Hirschfeld Teréz, Holló Károly, M. Kovács Géza, Kovács Mihály (Parajd), Klör Vilmos (Parajd), Lázár I. Ödön, Lapu Imre és neje (Kövegy), Lászlóffy István dr., Márta Miklós (Brassó), Merza Gyula, Medgyessy Károly dr. (N.-Szeben), Monoky Gyula, Müller Béla, Nagy Szabó Ferenc, Szabó Lajos (K.-Vásárhely), Pálffy Ernő és neje, Péter Béla dr., Papp Kristóf, Petrány Tibor dr., Péter Károly (Sófalva), Sárga Gergely, Scheitz V. dr., neje és fia, Szádeczky Béla dr., Haas János, Herrmann Antal dr. (Budapest), Szabó Mariska, Szombathelyi Gábor dr., Szombathelyi J., Fancs József, Virágháty Gyula és

neje, **W e r z á r** Lukács (Brassó), **Z a k a r i á s** János dr. és neje (Brassó), ifj. **H e r r m a n n** Antal dr. (S.-Szt.-György), **Z s i l i n s z k y** Antal, nemkülönbön Szováta község jegyzője, **I l l y é s** Kálmán és a szép leányok és asszonyok egész serege az Alsó- és Felsőtelepről egyaránt.

* * *

Dr. **Zakariás János** orsz. képviselő, az E. K. E. alelnöke lelkes szavakkal nyitotta meg az ülést és bejelentette, hogy az elnök és a többi alelnökök akadályoztatása miatt ráhárult a közgyűlésen az elnöki tiszt feladata. Rövidesen utal az E. K. E. kulturális és társadalmi céljaira, melyek alapja a társadalomban felkelteni a természet szeretetét. Elvonni a kártya asztalok, a kávéházak füstös levegőjéből az embereket ki a szabad, a dicső természet ölére. Ezen céloknak szolgálatára és a turistaság iránt sajnos tapasztalható közöny megtörsére hívja fel a tagokat, a közönséget.

Majd szószóki lendülettel üdvözlö a földmivelésügyi miniszter képviselőjében megjelent **Nagy Károly** miniszteri tanácsost, a törvényhatóságok és testvéregyesületek képviselőit. Kegyeletes szavakat szentel **Czárán Gyula** emlékének és bejelenti, hogy **Szádeczky Gyula** dr. akadályoztatása miatt, az emlékbeszédét **Czárán** felett más alkalommal fogják megtartani. Elparentálja **Cseréy Jánosné** sz. **Zathureczky Emiliát**, a székelység nagy jóttevőjét, mint az E. K. E. néprajzi múzeumának is bőkezű gyarapítóját. A közgyűlés ezek emlékét jegyzőkönyvében megörökíti, a jegyzőkönyv vezetésére felkérte **Holló Károly** tanárt. Hitelesítőül pedig dr. **Gergely Albert**et és dr. **Páter Bélát**.

Kovács Géza főtitkár az üdvözlőket olvassa fel; ezek szerint **Molnár Viktor** közokt. államtitkár, **Rapaics földmiv. államtitkár** minsztereik nevében, a Felvidéki Magyar Közművelődési Egyesület, a Magy. Orsz. Kárpátgyűlés Keleti Kárpátok osztálya, **Siegmeth Károly** Máv. főfelügyelő, **Aradi Turistaegyesület**, **Siebenbürgischer Karpathenverein**, **Heppes Miklós**, dr. **Szádeczky Lajos**, az E. K. E. révi osztálya stb. emlékeztek meg egyéseiteünkről.

Akadályoztatásuk miatt nem jelenhettek meg és kimentették távolmaradásukat: **Heppes Miklós**, **Szádeczky Lajos** dr., s többek közt **Ferray István** (Rimaszombat), ki egyesületünk egyik legodaadobb és legmelegebben érdeklődő tagja az anyaországból. Ezután az elnök indítványára elhatározta a közgyűlés, hogy

az egyesület védőjét, **József kir. herceget** táviratilag üdvözlö.

Ezután következett a választmány tartalmas jelentése, melyet a főtitkár terjesztett elő. — (Folyóiratunk más helyén egész terjedelmében olvasható.)

Dr. **Gergely Albert** az elért eredményt a főtitkár és a tisztikar munkásságának tulajdonítván, indítványára a közgyűlés köszönetet szavaz. Ezután a közgyűlés a választmány jelentését egyhangulag elfogadja. **Aszlán László** terjesztette elő a pénztár s az ellenőrzés felülvizsgálatáról szóló jelentést, a mit a közgyűlés hasonlóképpen elfogadott. Ennek keretében a számvizsgálók javaslatára a felmentvényt **Merza Gyula** főpénztárosnak és **Tanács József** ellenőrnek köszönetnyilvánítás mellett megadta. Elfogadta továbbá a közgyűlés változatlanul a **Merza Gyula** által előterjesztett 16000 K. bevétel és kiadással összehállított költségvetési előirányzatot 1907-re.

Ezt követte a tisztikar megválasztása, melynek eszközlése végett az elnök egy **Gáspár Gyula**, **Gámán József** dr. és a főtitkárból álló kandidáló bizottságot küldött ki. Ennek jelentése alapján egyhangulag következőképpen ejtették meg a választást:

Az E. K. E. tisztikara és választmánya.

Elnök: **Heppes Miklós**.

- I. Alelnök: **Szádeczky Lajos** dr.
- II. „ **Mannsberg Sándor** br.
- III. „ **Kosztány Ignác** dr.
- IV. „ **Márki Sándor** dr.
- V. „ **Zakariás János** dr.

Főtitkár: **M. Kovács Géza**. (Választás alá nem esik.)

Titkár: **K. Fodor János**.

Főpénztáros és szerkesztő: **Merza Gyula**.

Muzeumi igazgató: **Herrmann Antal** dr. (Választás alá nem esik.)

- I. Jegyző: **Holló Károly**.
 - II. „ **Förstner Tivadar**.
 - III. „ **Müller Béla**.
- Könyvtáros: **Holló Károly**.
 Ellenőr: **Tanács József**.
 Főkönyvelő: **Müller Béla**.
 Jogtanácsos: **Deák Albert** dr.

Számvizsgáló: *Szekula* Ákos.

„ *Ferenczy* Gyula.

Választmányi tagok.

1. *Aszlán* László bankhivatalnok.
2. *Apáthy* István dr. egyet. tanár.
3. *Bán* Antal pt. felügyelő.
4. *Boros* György dr. theol. tanár.
5. *Békéssy* Károly dr. egyet. tanár.
6. *Csernátomi* Gyula dr. kir. tanfelügyelő.
7. *Csifó* Salamon unit. lelkész.
8. *Csiky* Emánuel p. ü. számvizsgáló.
9. *Dax* Adolf máv. felügyelő.
10. Dr. *Eisler* Mátyás főrabbi.
11. *Erdélyi* Károly dr. gymn. igazgató.
12. *Fekete* Gábor it. táblai elnök.
13. *Fekete Nagy* Béla vár. tan.
14. Dr. *Gámán* József keresk. és iparkamarai titkár.
15. Dr. *Gergely* Albert ügyvéd.
16. Dr. *Gidófalvy* István kir. közjegyző.
17. *Gombos* Ferenc nyomdatulajdonos.
18. *Gyárfás* László főügyész.
19. *Hungay* Oktáv tanár.
20. *Heresy* József műasztalos.
21. *Jármay* Béla máv. üzletvezető.
22. Dr. *Jékay* Dániel törvzs. bíró.
23. Dr. *Konrády* Dániel egyet. t. s.
24. *Kovács* Dezső ref. tanár.
25. *Kozma* Ferenc nyug. tanfelügyelő.
26. *Lészay* Ferenc kir. tan. birtokos.
27. *Melitskó* Frigyes máv. felügyelő.
28. *Merza* Lajos kir. tan.
29. Dr. *Mihály* József ügyvéd.
30. *Monoky* Gyula mérnök.
31. Dr. *Nyiredy* Géza unit. tanár.
32. *Pap* Mihály csendőrezredes.
33. *Páll* István apátkanonok.
34. *Iapp* Kristóf kereskedő.
35. Dr. *Pataky* Jenő orvos.
36. *Pálfy* Ernő birtokos.
27. *Puskás* Béla kereskedő.
38. *Récsai* Ede kegyesr. tanár.

39. Dr. *Ruzitska* Béla egyet m. tanár.
40. Dr. *Szádeczky* Gyula egyet tanár.
41. Dr. *Scheitz* Vilmos orvos.
42. *Sárdi* Lőrinc bankhivatalnok.
43. *Schönberg* Miksa kereskedő.
44. *Sólyom* János tanár.
45. Dr. *Szombathelyi* Gábor orvos.
46. *Tomán* Béla festő.
47. Dr. *Weisz* József ügyvéd.
48. *Vuchetich* Sándor pt. igazgató.
49. Dr. *Versényi* György tanár.
50. *Virágháty* Gyula foggyógyász.

Turista osztály.

Elnök: *Gyöngyössy* Béla erdőfelügyelő.

Alelnök: *Apáthy* István dr. egyet. tanár.

Titkár: *Pál* Andor mérnök.

Idegen forgalmi osztály.

Elnök: K. *Fodor* János máv. ellenőr.

Fürdőügyi osztály.

Elnök: Dr. *Török* Imre orvos.

Titkár: Dr. *Hankó* Vilmos.

Székely osztály.

Elnök: *Orbók* Mór igazgató.

Háziipari osztály.

Elnök: *Magyar* Endre igazgató.

Alelnök: *Hankó* Ferenc Károly főszolgabíró.

Alelnök: *Versényi* Gábor tanár.

Muzeumi felügyelő bizottság.

Elnök: *Heppes* Miklós kir. it. tábl. tanácselnök.

Alelnök: *Szraesina* Géza polgármester.

Titkár: *Kovács* Géza.

A közgyűlés napirendje ezzel kimerülvén, elnök a tagok nagyszámú megjelenését megköszönve, a gyűlést bezárta. A közgyűlést a szavatai Vigadóban mintegy száz teitékü bankett követte, melyen az italnéműeket Illyés Lajos és Belatiny A. pezsgőgyáros szolgáltatták az E. K. E. tiszteletére. Az első felköszöntőt Z a k a r i á s János dr. mondta az E. K. E. új

elnökére, Heppes Miklósrá, kit táviratilag is üdvözöltek. A további felköszöntők sorrendje ez volt: Illy és Lajos fürdőtulajdonos az E. K. E. tagjaira, Jancsó Benedek dr. nagyhatással és lelkes éljenzés közt a kormány tagjaira és képviselőjére Nagy Károly min. tanácsosra, Nagy Károly az E. K. E.-re, dr. Reichardspereg az E. K. E. tisztikarára, Tanács József a hatóságok képviselőire, Zakariás János a fürdő tulajdonosára, Illy és Lajosra, aki az E. K. E.-et Szovátaára hivta s oly nagy előzékenységgel fogadta, Gáspár Gyula Hankó Vilmosra, dr. Gombos Albin az alföldi vendégekre, Illy és Lajos és Gergely Albert dr. a hölgyekre, dr. Gross a fürdőigazgatóra és fürdő orvosra stb. A bankett után a társaság a fürdő impozánsan fejlődő helyeit, villáit járta be, majd a Medve-tó hullámaiban fogadták a beköszöntő alkonyt, a mely különben bőséges záport hozva a további szórakozást alaposan elrontotta; a kolozsvári és vidéki tagok kevés kivétellel délben hagyták el Szováta fürdőt, átengedve magukat Szent István napján önkéntelenül annak a rossz idő ellenére is varázslatos vonzó erőnek, mely Szováta a kritikus szemöldök bozontoságát elsimitja.

És aki — átfutó vendéglétére — mégis panaszokkal állt otthon elő: az több mint bizonyos, hogy nem fürdött a Medve-tó mesés hajjai között.

A szováta kirándulást egy résztvevő így írja le :

Küküllőszögig bolond szerencsésje volt a kiránduló társaságnak, mert a rémes kánikulai forróságot lehűtötte f. hó 18 án délben egy Kolozsvárra zúdult felhőszakadás; ehhez járult még a Máv. előzékenysége, mert két külön kocsit bocsátott az E. K. E. rendelkezésére s így oly kényelmünk volt, hogy a legjobb kedvben és a legszebb reményekkel keltünk útra.

Azonban átkerültünk Küküllőszögön a vicinálisra! Itt kezdődött vig és szomorú Odisszeánk! A kedves olvasó azt hiszi, hogy az anyósokról és a vicinálisokról hallott és olvasott történetek csak valamely rosszmaájú embertársunk keserűségéből és nem a valóságból fakadnak: de jött volna a valóságból fakadnak: de jött volna csak augusztus 18-án az E. K. E. vel Szovátaára, tapasztalhatta volna, hogy a vicinálisokról megénekelt történetek nem mesék, hanem csak halvány másolatai a valóságnak.

Éjjel az álomba ringató dőcögést nem vettük észre, mert mielőtt az unalom szárnyait kiterjesztette volna fölöttünk, a termes kocsit táncteremmé alakítva, füttyszó mellett táncot lejtett az ifjúság. Egy kis alvás után reggelre kelve, a vicinális megváltoztatta taktikáját: fittyet hányt a vasuti menetrendnek és a kis állomásokon előírt öt perces várakozási időt, minden indokolás nélkül megtízszerezte. Va lamelyik kiránduló azt a megjegyzést tette elkeseredésében: ez a vicinális igaz, hogy lassan indul, de ha egyszer megindult, akkor — mindjárt megáll!

Balavásárnál már oly szép pihenést rendezett magának a vicinális, hogy a kalauz vadászfegyver után tudakozódott, nyulat akart a földeken löni, hogy mulattassa az unatkozó és békétlenkedő társaságot.

Dicsőszentmárton állomáson pedig úgy megfeneklettünk, hogy beszélgettünk a városkába s amint megtekintettük, igazi gyönyörűséget okozott szépen aszfaltozott utcáival, előkertes nyaralóival.

Az ég gomolygó terhes fellegei szinte ráfeküdtek vonatunkra, de egy helyt mégis megpillantottuk a *Mezőhavas* 1772 méter magas, kéklő csúcsát, amelynek elérése volt a kirándulás főcélja; de szép kék szín azonnal eltűnt a felhőköpenyegben. Így tanulmányoztuk, jobb hiányában, a vidék geográfiai részleteit.

Az idő haladt, de vicinálisunk maradt. A helyett, hogy délelőtt kilenc órakor érkezett volna meg Szováta állomásra déli tizenkettőkor nyekkent egy nagyot s célunkhoz jutottunk. Rengeteg kocsit várt s úgy félegy órakor leszállottunk a fürdő felsőtelepén az István-szálló előtt.

Nem fontoskodtunk sokat, hanem az új Vigadó helyiségében rögtön megtartottuk a közgyűlést, azután a dús ebédhez ültünk s a késedelem okozta nyomott hangulat emelkedni kezdett és csakhamar tetőpontra hágott a pezsgős felköszöntők során, a mikben a hatás- és számbeli rekordot *Illyés* Lajos, a fürdőtulajdonos érte el, a nőkre mondott többszörös felköszöntőjével. Bár délután már fenyegetett az eső, de a konfetti

estélyre tömérdek színes lampiont helyeztek el a kivilágítandó főútra, hogy ott sétálva, ösmerkedjünk, majd élvezzük a Vigadóban az E. K. E. tiszteletére hirdetett hangversenyt. Ámde estefelé megeredt a zápor, hol mérgesen, hol esendesen, de bámulatos kitörtással. A lampionok, mint elázott színes tollú madarak lógtak sodronytartóikon; a séta még valahogy sikerült, de a hangverseny elmaradt, mert a közönség fődél alá húzódott s ott is maradt. Végül azután a szétozlott vacsorázó társaságból a korom sötétséget egy-egy szál gyertyával megvilágítva ért egyik másik turistatársunk a maga szállására. Akinek gyertya nem jutott, bizony beletévedt az útak egyengetéséhez kiásott árok vizeibe is. Miért is térkép helyett kézi lámpásokat kellett volna a fürdőigazgatásnak szétozstania.

Szent-István napján lett volna a Mezőhavasra tervezett kirándulás, azonban a rengeteg eső lehetetlenné tette tervünk kivitelét, de midőn délből visszaindultunk Kolozsvárra, mintha gúnyt akart volna velünk úzni az idő, már Szovátán a pályaháznál mosolyogva süttött szemünk közé a nap...

Tulnyomóan nem főuri nevek, nem magas méltóságok és nem a pénz arisztokrácia képviselői vettek részt közgyűlésünkön, hanem az intelligens közép osztálynak egy az E. K. E. nemes céljaiért lelkesedő kis úttörő csapatját látjuk bennük, mely Szovátára való bevonulásával a Székelyföld turisztasági kiművelését és ennek révén is közzgazdasági fölvirulását szolgálja és Szováta lesz e célra a kiindulási pont.

Szováta alkalmas is erre, mert miként a gyermekcipőből kinövő serdülő leány rövid szoknyájával, feszülő bluzával, félretaposott lábbelijével jelképezi a szalonképesség toillette-hiányait, akként e gyors növésű fürdőhely is számos dologban elmaradt, keretéből kinőtt.

De a megigézó bakfis-arc, a sós könynyektől csillogó tószemek bájos kerete megbabonáz és felejtjük miatta a még fennálló és egyszerre meg nem szüntethető mizériákat.

Az E. K. E. tagjainak az esőből is sok jutott, nem csupán a szives vendéglátásból.

Egyik kiránduló a cigányzenekar hangjaira (a la „Bob herceg“) a következő megrovási kalandot rótt a tó feletti kilátó torony oszlopára:

Szovátán hej, szó-vátás nem volt,
De a turisták szíve fáj,
Eső paskolja az E. K. E.-tábort,
Ködbe borult a hegyi táj
Medve-tó nem vigasztal minket,
Inkább egy-egy bájos tekintet...
Mert a vér nem káposztalé,
Ha E. K. E. pezsgő száll belé!

Hogy milyen igazságokat rejt magában ez a zöldbe menekült költemény: eléggé tanúsítja az a körülmény, hogy a jövő évadban egyéb újítások mellett az E. K. E.-pezsgő is be lesz vezetve Szovátára. Ámde a pezsgő mámora elszáll, ellenben maradandók lesznek azok a turistaalkotások, a melyeket a fürdőigazgatóság az E. K. E.-vel karöltve készül megvalósítani minden erdélyi fürdőhely követendő példájául.

Za-la.

KÖNYVESHÁZ.

Méhész-babonák.

Etéd község történetének megírásakor fedeztem fel e füzetkét.

Teljes címe: „1747-ben, Méhész könyve a mely is a Lengyen király méhészje által bocsfátatott ki“ Az egész csupán 4 oldal és 25 kérdésben tárgyalja a méhészlet tudományát. Ha másképp nem is volna érdekes, vagy fontos az „Erdély“ olvasóinak, vagy ha e tárgyat nem tartanák is e folyóiratba valónak, az abban foglalt babonák, melyek ez idő szerint is a méhetartó székelyek közt teljes mértékben megvannak, e szempontból is okvetlen helyet kellene itt foglalnia.

Hiszen a magyar méhészlet oly régi, hogy már őseink bejövetelekor kellett ismerjék vagy legalább is igen hamar megismerkedtek vele. Már I. (Szent István) királyunk 1019. kelt adomány levelében meghagyta, hogy a zalavári apátságot a méhtartásban senki se háborgassa. Én legvalószínűbbnek tartom, hogy a keresztény vallás felvételével lehet egyidejű, mert a kolostorok üzték legfőképpen, s ha a bőjti ételért, a mézért tartották is, de bizonyára első és legfontosabb

oka a templomba szükséges viaszgyertya gyártása volt De különösen erdélyben nemcsak a viaszért, hanem a mézért is tartották, mert a szászok bejövetele után a mézes kalács ipar rendkívül fellendül s ma is Torda. Kézdivásárhely stb igen élénk kereskedést űz vele. A nagyszebeni szászok már 1370-ben kieszközölték, hogy a város pecsétjével ellátott viaszt a székesfejérvári piacon árulhassák. E szabadalmat 1374-ben Brassóra is kiterjesztették, s oly élénk kereskedést folytattak vele hogy még Velencében is árulták, a mi pedig nem volt macska ugrás ez időben.

Erdélyben I. Rákóczy György 1631-ben a méz és viasz kereskedést monopolizálta s az 1653-iki törvények a méz kereskedésről részletesen intézkednek. 1796-ban a méz kivitelünk értéke 759,896 frtot tett ki.

E rövid történeti áttekintés után közelebb jutottunk a tulajdonképpeni tárgyhoz.

Hazánk méhészeti irodalma Horbinak 1639-ben nyomtatásban megjelent latin műve volt, mely elveszett. Összesen 112 mű jelent meg, melyet a méhészet irodalma ismer.

És ezen 112 munka között, mely csaknem mind a XIX században jelent meg, nem sikerült megtalálnom az általam felfedezett kézirati művet. Szeretném az egész terjedelmében közzé tenni, azonban az akkori korhoz mérten oly leplezetlen kifejezésekkel, szavakkal él, melyeket a mai közönség előtt még szépitve is visszaadni teljes lehetetlen.

Igy hát csak azon pontokra szoritkozom, a melyek a mai jó izlést nem sértik, de még is az egész füzetről teljes képet nyújtanak. De e tekintetben is legfőképpen azon pontokat adom közzé, melyekben a méhészetre vonatkozó babonák foglaltatnak, nem akarván helyet foglalni azokkal, a melyek egy honismertető folyóiratban fölöslegesek volnának.

No de lássuk már a medvét.

1-mo.

Dél előtt a méheket el ne add mert káros, délután meglehető.

2-do.

Szentgyörgy havának legelső hetiben szeredán legjobb kirakni, mert ugy vidámabbak, jó takarítók, csütörtökön is jó, de a többi napokon nem jó.

3-tio.

Mikor kirakod a legelső dolgod is az legyen, hogy a dugóját megtakarítsd és megjegyezd ki melyiknek volt a dugója, tedd alája vagy melléje és a rajod el nem megyen.

4-dik.

Mosd meg a fejer júnak a gyapját fővénnyel és vond a lukára, szelidek lesznek nem csipősök.

5-dik.

Ha azt akarod, hogy haragosak legyenek veres posztón bocsásd ki szeredán, és kakas vérrel megkenvén a posztót vagy hangya tojással fészkestől együtt, annál is haragosabbak lesznek s jobb munkások.

6-dik.

Ha betegek lesznek sós borral tápláld és meggyógyulnak s a helyet is megszeretik.

7-dik.

Ha azt akarod, hogy szaporodjanak fútasd meg és Pünkösöd tájba a bősége sen rajzanak.

8-dik.

Hogy a raj el ne menjen, zöd ágat márts vizbe, rázd közibe, meg száll.

9-dik.

Ha ember nélkül a raj elmenyen a dugóját vedd elé a kit a szájából kivettél, egy cöveket üsd élébe és haza jó magától.

10-dik.

Hogy ne csipjenek mosdjál meg és füstöld meg magadat fenyő szurokkal.

11-dik.

Ha be akarod fogni a rajt. s azután füstöld meg fenyő szurokkal s úgy meg maradnak a kosárban.

12-dik.

Hogy a rajok jók legyenek minck elötte befogod prákold meg palinkával vagy borral s nem hagyják el a helyeket.

13-dik.

Hogy a raj el ne menjen mondjad ezt nekik „idvezült a Krisztus, emlékezettek meg, hogy meg is virágoztatta az Áron vesszejét az szállítson le titeket, Atyának, Fiúnak Szent léleknek nevében, Amen. (Úgy látszik unitárius volt a másoló.)

14-dik.

Hogy a méh meg ne marjon a veres mályvának vérivel kend meg magadat és meg nem mar soha is.

15-dik.

Hogy el ne lopják a méheidet, amely gyertyát a vőfély hordoz, mikor a menyasszonyt viszi, arra tégy szert, ha lehet, és mikor tavasszal a méheket kiadod, kend meg elsőben is annak a gyertyának fagygyával a kosaraknak a helyét, egészen a hová rakod, és úgy rakd ki, és ha valaki el akarná lopni, soha addig el nem viheti, míg te magad rajta nem éred és el nem vetteted vele, a kosarat pedig valahol, megfogja, addig el nem csesztheti míg magad el nem éred.

A 19-ik tételig közölhetetlen az abban foglalt kifejezések miatt. De van még néhány pontja, mely babona szempontjából szintén érdekes.

19-dik.

Ha valami keresetlen (?) penétét találsz, vedd fel s víd haza égesd meg s tavasszal mikor a méheket kirakod annak a hamvával a kosárnak az alját hintsd meg és senki méhe nem menyen a méhekre. Ha pedig észre veszed, hogy a másé reá, a kosárnak cleiben hintsd abból a hamuból és a más ember méhe felszedi s mind meghal tőle.

De ugyan e pontban a „lengyen királynak“ tudós méhésze arra nézve is ad tanácsot, hogy máson bosszút álljon.

Ha valami méhes emberre megharagszol vess bé egy marékka (t. i. a hamuból) a méhes kertbe el kell veszni miatta valamennyi méhe van.

A 19-ikről átugrik a másoló a 22-ik pontra.

Hogy egészséges legyen szurokkal minden hónapban meg kell füstölni. Hogy a másé reá ne járjon fokhagymát disznó trágyával törd össze s a kosár száját kend meg.

23-dik.

Hogy erőss legyen lécszegen kel kibocsátani.

24-ik.

Hogy a tolvaj méh megromoljon mézet hunyorba kevervén, mikor elhordják s mind el vész.

25-ik.

Ha azt akarod, hogy praedáló legyen, csuka fagon kell kibocsátani.

Ennyiből áll a régi méhészeti tudomány, s gondolom, a ki elolvassa nem bán. atja idejét, megismerkedvén azon kornak a méhészetben is megnyilvánult babonaságával.

Tarcsafalvi Pálffy Aladár.

¶ „Club Alpino Italiano“ évkönyve.

Rendre vesszük kézhez úgy a bel-, mint a külföldi alpesi és turista-egyesületek évkönyveit. Nagy fénynyel és művészi illusztrációkkal ékesen jelentek meg a svéd, dán, olasz, francia, norvég stb. kiadványok, de ezuttal csak az Olasz Alp. Klub legutóbbi évkönyvével foglalkozunk behatóbban, melyben Dr. Gioltó Duinelli cikke érdekel bennünket különösebben, ki a Magas Tátrát Krakóból közelítvén meg. Zakopánén át jött hazánkba.

Igaz, hogy azt írja, hogy se a magyar, se a lengyel Tátra-egylet kiadványait nem állott módjában megérteni, mégis különösnek találjuk, hogy olaszul megirt cikkelye hemzseg a német kifejezésektől és nem tartja szerző érdemesnek, hogy legalább zárójel közt a magyar elnevezést is megemlítsse. Német forrásból merített és így megmagyarázható, ha neki csak Schmecks létezik és ha a hegycsúcsok, tavak, utak nevei egytől-egyig súlt németek. — A képek is ott bosszant a *Meeraugspitze*, a *Poppersee*, a *Lomnitzerspitze* és a *Capanna dei Fünf Seen* (Öttöi menedékház) az *Eisthalerspitze* alatt. — A mintegy 500 oldalra terjedő évkönyv $\frac{2}{3}$ részét az olasz turista menedékházak leírása és képekben való bemutatója foglalja le: több mint száz hegyi kunyhót látunk föltüntetve.

Több illusztrált hegymászás leírása

mellett a már említett magyarvonatkozású közleményben a szerző kirándulása emlékéül az „Alti Tátá”-val foglalkozik mintegy 50 oldalon keresztül.

A cikkely rokonszenvesen szól rólunk magyarokról, de az író szimpátiáját mindegyre ellensúlyozza egy-egy német kifejezés.

Eppen ezért talán nem volna fölösleges munka összeállítani hegyvidékeink magyar földrajzi elnevezéseit (a más nyelvű kitételekkel együtt) a külföldi turisták számára, mert amint készül a magyar község- és helynevek törzskönyve, akként ez a mozgalom a határnevek, erdők, mezők, hegyek, völgyek, csúcsok és egyéb kiránduló helyek valamint a források és patakok magyar neveinek összeírásával is kiegészítendő volna.

Különbben is a magyar helynévtörvény, éppen az E. K. E. javaslatára, utóbbi célt is szem előtt tartja. — Talán egy magyar földrajzi és helynév-szótár megmentene a külföld germánizációjától.

□ □ □

Gyűjtés a Czárán emlékére.

— Második közlemény. —

Bennolák János 2 K, Molnár őrnagy 2 K, Armai Ferenc 1 K, Bilek Ferenc 1 K, Lutz Henrik 1 K, Páthy Károly 1 K, Kratosnitz 2 K, Lauschmann J. 2 K, Dánffy fh. 1 K, Almay Salamon 1 K, Tamás Sándor 1 K, Szathmáry Kálmán 1 K, Röder Vilmos 1 K, Popovics M. 1 K, Bartha Albert 2 K, Szabó György 1 K, Felser János 1 K, Széplaki János 2 K, Fabinyi Lajos (Kolozsvárról) 5 K, Dózsy Béla 2 K, Woyciechowvski V. 2 K, Scholz Pál Kornél 1 K, Nováky Gyula 1 K, Lakner Károly 2 K, Kozár Győző 1 K, Todorffy Domokos 1 K, Ivanits Miklós 3 K, Lakner Gyula 1 K, Cserei család 1 K, dr. Berczely Harry 1 K, A. M. T. E. budapesti osztály csütörtöki asztaltársasága 20 K, dr. Jordán Károly (Budapestről) 2 K, Bán Antal 1 K, Papp János 50 fill., Papp László 1 K, Salamon Rezső 20 fill., Baumann György 20 fill., Puhala Béla 20 fill., Salamon József Jenő 20 fill., Fogarasy Gyula 40 fill., Suchy Sándor 50 fill., Zacher Pál 20 fill., Bőjte József 20 fill., Lászlóczkyné 20 fill., Tholvay Zsiga 20 fill., Szócs A. 20 fill., Horvát Lajos (Kolozsvárról) 20 fill., Diószegi Mihály

(Budapest) 2 K, dr. Zakariás János (Brassó) 2 K, Csiky Viktorné 20 K, dr. Csiky Viktor 20 K, Csiky Alexandrin 20 K, Csiky Gyula 20 K, Spech Iona 20 K, Spech István 20 K, Spech Géza 20 K, dr. Kovács Gyula 20 K, Kosa Zsigmond (Budapestről) 20 K, Schönberg Miksa (Kolozsvár) 2 K, Schamschula Dezső (Debrecen) 5 K, Vajna Elek 10 K, Rodnár A. 5 K, Benke őrnagy 4 K, dr. Klumák István 2 K, dr. Rozs A. 2 K, Megay Oszkár fh. (Kolozsvárról) 2 K, 2 X. 1 K, 1 X. 60 fill., 3 X. 1 K, Hainbach 2 K, Mihályi Sanyó 1 K, Dr. Kovács I. 1 K, Dr. Téry Ödön 2 K, Dr. Németh Imre 2 K, Dr. Weninger László 2 K, Dr. Vigrényi György 2 K, Dr. Nikolics Sándor 2 K, Dr. Rónay Béla 3 K, Pfinn József 2 K, Mauser Rezső 1 K, Eisenfeld Ferenc 2 K, Dr. Schwicker 1 K, Benkő (Budapestről) 1 K, Sárdy Lőrinc 2 K, Enyeter Ferenc ezredes 6 K, Csató Ferenc őrnagy 4 K, Simon Balázs főhadnagy 1 K, Kocsis György főhadnagy 50 fill., Lezsó Ferenc hadnagy 50 fill., Eriber István százados 60 fill., Petráz Kammezer őrnagy 2 K, Pap Mihály ezredes (Kolozsvárról) 5 K 40 fill., Kun Illés Vilmos (Tölgyes) 5 K, B. Bakk Lajos (Kolozsvár) 3 K, Szontágh Tamás dr. (Belényes) gyűjtése 44 K. Az Élesd—révi táncmulatság jövedelme fejében 98 K 73 fill. folyt be, mely összeget felülfizetéssel gyarapították a következők: gróf Zichy Ödön 50 K, gróf Bethlen Aladár, Földes Béla dr. 8—8 K, Jakabfi Lipót, Timár László, Vámos Jakab 5—5 K, Kaszö Gyula, Stein Jakab, Várkonyi Gábor dr. 3—3 K, Fischer József, Makai Kálmán, Mandel Izsó 2—2 K, Hajdu Dezső dr., M. Kovács Géza, Nagy Dezső és Széles Gyula 1—1 K.

A Czárán-emlékalap eddigi 603 korona 40 fill. összegével együtt összesen 1091 korona 13 fillér.

Adakozás néhai Radnóti Dezső síremlékére.

— Hatodik közlemény. —

Diószegi Mihály Budapest 2 K, dr. Gámán József Kolozsvár 4 K, Kelemen Lajos Kolozsvár 4 K 50 fill., Muz. és könyvt. orsz. főfelügyelősége 20 K, dr. gróf Aimásy Imre Pusztapó 25 K, Csifó Salamon Kolozsvár 2 K, Baig Mór Ipolyság 2 K, Halász Ferenc Ipolyság 2 K, Kecskeméthy István Ipolyság 2 K, B. Bak Lajos Kolozsvár 2 K.

Az eddigi gyűjtés 534 kor. összegével együtt összesen 599 kor. 50 fillér.

Szerkesztő: **Merza Gyula**

Nyomatott Gombos Ferencnél Kolozsvárt. Deák Ferenc-utca 12. szám. alatt.